

SVĒTBRĪDĪS BRĀĻU KAPOS,
PIEMINOT AUSTRUMOS KRITUŠOS
LATVJU BRĪVPRATĪGOS

Nr. 40

1942. g.
6. marta

RM 0,30

PIENĀKUMS PRET MŪSU BRĪVPRĀTĪGAJIEM

Tautas vadītāji var būt tikai tie, kas paši izauguši līdz ar tautu, kas dzīvojuši un cīnījušies par to.

Adolf's Hitler's ir devis labāko tautas vadoņa paraugu. Pasaules kaŗa ugunīs un ierakumos Adolf's Hitler's slēdzis ieroču draudzību ar saviem cīņu biedriem, kuŗi palikuši aktīvi līdzgaitnieki arī vēlākos gados.

Arī šim kaŗam sākoties Lielvācijas Vadonis atstāja savu darba kabinetu un līdzī kaŗavīriem devās uz fronti, lai būtu tur, kur vīri izšķīr savas tautas nākotni. Ar to Adolf's Hitler's pateicis, ka vadītājam būt nozīmē atrasties vienmēr tur, kur ir visbīstamāk, ar savu piemēru aizraujot līdzī arī šaubīgākos. Vadonim jābūt tur, kur ir visas tautas domas.

Šodien Eiropas un visas pasaules likteņi izšķīras kaujas laukā, kurp devušies visu tautu labākie un drosmīgākie dēli, lai satriektu un iznīcinātu kopējo ienaidnieku — bolševismu līdz ar tā sabiedrotiem. Arvien lielākā pulkā šais dienās turp dodas arī latviešu jaunekļi un vīri, lai arī saviem ieročiem liktu runāt. Zemnieks atstāj savus laukus, strādnieks noliek veseri, students aizveŗ grāmatu — visi viņi iet pildīt savu pienākumu pret latviešu zemi un tautu un viņiem līdzī iet visas tautas domas.

Latviešu brīvprātīgie ar mierīgu sirdi ies cīņā, ja tie zinās un jutīs, ka par viņiem domā un gādā. Latviešu iestādēm jā rūpējas, lai brīvprātīgie aizbraucot būtu apgā-

dāti ar visu vajadzīgo. Visiem palikušajiem jāstrādā tikai vienam mērķim — frontes vīru gaitu atvieglošanai.

Latviešu iestādēm jā dara viss, lai ievainotie cīnītāji saņemtu vajadzīgo gādību. Ievainotais kaŗavīrs ir pirmā vietā.

Kaŗavīri vienmēr bijuši pieticīgi. Tie nekad nav prasījuši un neprasa sev nekādas ērtības, ne atlīdzības. Viņu nestiem upuŗiem nav salīdzinājuma. Tie upuŗi, ko nes aizmugurē dzīvojošie, ir nieks salīdzinot ar tiem upuŗiem, ko nes kaŗavīri. Aizmugures pienākums ir darīt visu iespējamo kaŗavīru labā.

Viens no svarīgākajiem pienākumiem šai ziņā ir atbrīvot kaŗavīru no rūpēm par viņa piederīgiem, kas palikuši mājās. Daudziem latviešu brīvprātīgajiem mājās paliek ģimenes — vecāki, sievas, bērni. Mūsu iestāžu pienākums gādāt, lai šīs ģimenes būtu nodrošinātas, lai tās nepalīktu bez līdzekļiem tikai tāpēc, ka apgādnieks devies uz kaujas lauku. Latviešu kaŗavīram aizejot jāzina, ka viņa sirds un prāts var būt mierīgs — par viņa ģimeni būs gādāts. Arī brīvprātīgo piederīgiem tad būs lepnā apziņa, ka viņi nav aizmirsti, jo arī brīvprātīgo ģimenes nes nesalīdzināmi lielākus upuŗus nekā citi.

Varonīgie cīnītāji un viņu ģimenes ir tie, kas izcīna un visdārgāk samaksā par mūsu tautas labāku nākotni. Pret viņiem mums jāpilda liels un svēts pienākums.

A. Freimanis

Viņiem pienākas mūsu gādība un rūpes.

Reichsministra Alfred'a Rosenberg'a tiešā vadībā ministrija ieņemtiem austrumu apgabaliem kārtu saimniecisko un kultūrālo dzīvi no boļševisma atbrīvotās zemēs. — Reichsministrs Rosenberg's apspriežas ar savu vietnieku Dr. Meyer'u, Ukrainas valstskomisāru Koch'u un Austrumu apgabala valstskomisāru Loħse.

Ministrijā notiek pastāvīgas apspriedes par veicamiem darbiem. — No kreisās: valdības padomnieks Disch's, Reichshauptstellenleiter's Cordt's, ministrijas direktors Dr. Kunte un Gauamtsleiter's Degenhard's.

Majors Cranzs, kas pārzin preses lietas ieņemtos austrumu apgabalos. Viņam piekrit rūpes par preses jaunizveidošanu un iesaistīšanu kopējā jaunuzbūves darbā.

Jaunā zemniecība austrumos

Ieņemto austrumu apgabalu jaunuzbūves darbu Vadonis uzticējies vīram, kas vislabāk pazīst šo apgabalu īpatnējos apstākļus un zina šejienes iedzīvotāju vajadzības. Reichsministrs Alfred's Rosenberg's jau kopā gadiem visus savus spēkus veltījis boļševisma iznīcināšanai. Tagad viņš tos velta radošam jaunuzbūves darbam atbrīvotajos Eiropas austrumu apgabalos. Viņa vadītā ministrija ieņemtiem austrumu apgabaliem jau vairākus mēnešus veic lielu un atbildīgo pārkārtošanas darbu. No boļševisma atbrīvotā tauta iesaistīta mērķtiecīgā darbā, katram atrodot un ierādot viņa vietu. Kara apstākļi prasa no iedzīvotājiem lielāku darba ražību un grūtību pārvarēšanu, apzinoties, ka patlaban vienīgais uzdevums ir visiem spēkiem atbalstīt karafrontē.

Rūpējoties par boļševiku nodarīto ne taisnību izlabošanu un jaunas zemniecības radišanu, reichsministrs Rosenberg's izdevis noteikumus par agrārreformu bij. Padomju savienības apgabalos, likvidējot agrāro kolektīvsaimniecību un dodot iespēju zemniekiem kļūt par vienpersonīgiem saimniekiem un savas zemes īpašniekiem. A. K.

Mežniecības lietu vadītājs Barth's, direktors Dr. Schlotterer's, Reichshauptstellenleiter's von Harder's un Standartenführer's Dr. Koppen's pārrunā turpmākā darba programmu. „I. B.“ uzņ. (4).

OSTMARKA - VADOŅA DZIMTENE

Parīze: kafejnīca de la Paix. Dzirkstošā daudzveidībā pasaules pilsētas raibā dzīve plūst Lielās operas ēnā. Pie kāda no mazajiem galdiņiem sarunājas vācietis un francūzis. Ir 1940. gads. Vācu bataljonu triecienā Anglijas tradicionālais cietzemes zobens izsists no rokām. Runā par Vāciju, kuŗu francūzis pazīst personīgā skatījumā. Jā... vācu brīnums! Neaptverams! Toreiz šī francūža galvai tas vēl ir brīnums. Viņš meklē izskaidrojumus un galu galā var teikt tikai vienu: „Jūs, vācieši, esat mīklaini, sevišķi pēc tam, kad es pārliecinājos, ka arī austrieši runā vāciski...”

Kā daudzi eiropieši, kas līdz šim bija raduši laikmeta parādības vērot caur angļu brillēm, arī šis francūzis bija kritis par upuri fikcijai, ka ir īpaši ļaudis — austrieši. Viņam bija jaunums, ka Ostmarkā dzīvo tikai vācieši, kas, saprotams, runā tikai vāciski. Vācu likteņtelpa kopš viduslaikiem pieredzējusi nedabīgu attīstību. Prūsiskā griba fridericiāniskā veidojumā visskaidrāk izpaudās kaŗavīru pilsētā Potsdamā ar tās kazarmām un pilīm — kā pretpols vācu nocietinājumam dienvidaustrumu telpā — Austrijai, kas savu valdnieku Habsburg'u vadībā attīstījās par daudzu tautu valsti. Kopš pirmās vācu lielvalsts sairšanas 1806.

gadā, Ostmarkai nācās iet savu īpatu liktenīgu ceļu. Tas veda cauri daudzām Austrijas ķeizarvalsts un Āustro-Ungārijas dubultmonarchijas krīzēm. (Austro-Ungārija beidzot bija izvērtusies par valsti ar 11 tautām un 18 dažādām zemēm.) Šis ceļš gāja cauri pasaules kaŗam un pāri Austrijas republikai uz 1938. g. nacionālo revolūciju, kuŗas gaitā visa zeme brāzmaini pateicās savam lielākajam dēlam Adolfam Hitler'am par viņa atbrīvotāja darbu.

Vadonis atkal iekļāva Lielvācijā savu dzimteni un tai piešķīra vēsturisku uzdevumu kā Vācijas dienvidaustrumu nostiprinājumam. 1938. g. 15. martā viņš Vīnes Varoņlaukumā pavēstīja: „Šī zeme ir vācu, tā izpratusi savu sūtību, tā piepildīs to, un uzticībā lielajai vācu tautas kopībai nekad neviens to nepārspēs.”

Ostmarkas dēli vienmēr pierādījuši šo mīlestību pret vācu dzimteni. Lai tie būtu tirolieši, kas gāja savā varoņīgajā atbrīvošanas cīņā pret Napoleonu, vai tie bija nacionālsociālisti, kas par savu vācietību kļuva Vadoņa ideju asinsliecinieki, lai tie būtu tagadējie kaŗavīri, viņi visās frontēs, kur cīnās vācu ieroči, nepagurdami pilda savu pienākumu. Pazīstama ir Ostmarkas kalnu strēlnieku varoņdziesma cīņā par Norveģi-

Ostmarkas kalnu strēlnieks, savu pienākumu pret dzimteni pildīdams, pārvar kalnu pārejas grūtības.

Hallštate (Salzkammergut), kur brīnišķīgi saskaņojas kalni, ezers un īpatās celtnes, paliek ceļotājiem neaizmirstamā atmiņā.

Zalcburga, — šī ainava dod ieskatu par Ostmarkas dabas krāšņumiem.

jas rūdas ostu Narviku, kur vācu kareiviskums acimredzami triumfēja pār Anglijas materiālo un skaitlisko pārspēku.

Veltīgas pūles šeit īsā rakstā ietvert visu vācu Ostmarkas dabas krāšņuma daudzveidību, atzīmēt kultūrālās vērtības un attēlot vēsturiskos pieminekļus.

Vācu Ostmarkas bagātīgā palete satur visas krāsas un sniedz katram, pat pieredzes bagātākajam pasaules apceļotājam, pamatu lielākās apbrīnošanas izteikšanai.

Ostmarka ir kalnu, ezeru, mūžīga ledus un dienvidu augļudārzu zeme. Jāzin, ka tur atrodas Vācijas augstākais kalns Grossglockners (3798 m), ka Wārtera ezerā Kārnēnā vasarā vidējā temperatūra ir 22 gr. un tur jūt gandrīz Itālijas gaisu, ka Ercbergs Kārnēnā satur tikai tēraudu un dzelzi, ka zemes lielākā bagātība ir meži un ka agrāk iecienītākā izvedviela magnēzīts tagad ievērojami stiprina vācu kaļa saimniecību.

Ostmarkas likteni nosaka Donava un Alpi. Varenās pirmslaiku upes atstājušas tuksnešainus klinšu laukus, dziļas aizas un milzī-

gas alas. Tur, kur priekš gadu tūkstošiem no kalniem gāzies šūdoņa ledus, tagad brāžas spēcīgi ūdenskritumi. Ledus izkusis un pārvērties brīnišķos zilos vai smaragdzaļos ezeros. Šie ezeri, Ostmarkas dabas krāšņums, pazīstami visā pasaulē. Vai nu mēs iedomājamies Salzkammergut vai saulainās peldvietas pie Kārnēnas ezeriem, visus šos ezerus ieslēdz egļu mežu rotāti kalni, kas majestātiski sniedzas pret debesīm.

Runājot par Ostmarku, visbiežāk iedomājas Vīni, ar tās omulīgo tautas mūziku un dziesmām, kas sadzejotas par jauno vīnu un arī pie šī vīna glāzes dziedamas; iedomājas Vīnes opereti, kuņas klasiskie pārstāvji ir Johāns Strauss, Franzijs von Suppé, Karlis Millöckers un Franzijs Lehar's, — viņu melodijas no „Sikspārņa”, „Jautrās atraitnes”, „Vieglās kavalerijas” un „Čigānu barona” pazīst visa pasaule. Vīnes Burgteātris no Josefa Kainza līdz Paula'i Wessely redzējis uz savas skatuves neskaitāmus slavenus māksliniekus. Tādiem vārdiem kā: Haydn's, Mozart's, Schubert's un Beethoven's, kas Kālenbergā

Heiligenbluta — raksturīga ainava krāšņajā Kārnēnas novadā.

Sv. Stefana katedrāle ir viena no ievērības cienīgākajām celtnēm divu miljonu pilsētā Vīnē.

pie Vīnes komponējis savus nemirstīgos darbus, nav vajadzīgi nekādi paskaidrojumi.

Vīne ir Ostmarkas sirds, lielisko baroka un rokoko celtnu pilsēta. Lai pieminam tikai daļo Belvederu vai slaveno izpriecas pili Šonbrunnu. Vīnē, kā staru krustojumā mezgls Dienvidaustrumeiropas spēku laukā, ir pilsēta, kurā starptautiskā vīrtuve liek galdā turku vērsa pilava viru, ungāru gulašu un itāļu džiardineto un kur Sacher'a torte ir speciālitāte, kas lietpratējam liek aplaizīties.

Donava, pie kuņas 2 miljonu pilsēta Vīnē atradusi savu dabiskāko novietni, nosaka tās centrālo nozīmi satiksmei ar Balkāniem. Tikpat vāciski kā Donava, ir arī pārējie Ostmarkas novadi: Vorarlberga, Tirole, Kārnēna, Šteiermarka, Nīderdonava un Oberdonava.

Sāpus no lielās satiksmes ceļiem atrodas Braunava pie Innas, kur 1889. g. 20. aprīlī dzimis Adolf's Hitler's. Šī mazā pilsēta raksturīga tai ziņā, ka tās vēsture liktenīgi vienota ar lielo pasauli. Tur 1806. g. 26. augustā pēc Napoleona pavēles nošauts grāmatu tirgotājs Johann's Ph. Palm's. Iemesls bijis tas, ka viņš izdevis grāmatu „Vācija tās dziļākajā pazemojumā” („Deutschland in seiner tiefsten Erniedrigung”). Korsikānis bijis Braunavā divas reizes: 1805. un 1810. g. Abas reizes viņš dzīvojis Schuedl'a namā pie Augšējā pilsētas laukuma, kas tagad nosaukts par Adolf'a Hitler'a laukumu. Tai pašā namā vēlāk kādu laiku dzīvoja multas ierēdnis Alois's Hitler's — Vadoņa tēvs. H. W.

A u g š ā: Ziemeļafrikā vācu korpusa kaņavīrus cīņā atbalsta aviācijas daļas, kas grauj ienaidnieka nocietinājumus un izposta pretinieka apgādes ceļus. Stukasu eskadriļa kādā Ziemeļafrikas aerodromā startē lidojumam.

B l a k u s: Mērķis sasniegts — stukasi sāk uzbrukumu. Bumba pēc bumbas krīt uz ienaidnieka transporta kolonnām un nocietinājumiem.

A p a k š ā: Feodosijas atgūšanā vācu un rumāņu vienības atbalstīja aviācija Stukasu sagrautā Feodosijas osta.

A p a k š ā: Kalnu strēlnieki Ziemeļjūras frontē kauju starpbrīžos rīko slēpošanas sacensības. — Trīs uzvarētāji.

TUVOJAS GALĪGAIS TRIECIENS BOĻŠEVISMAM.

Metot cīņā milzīgas cilvēku masas un nerēķinoties ne ar kādiem zaudējumiem, padomju valdība vēl mēģina glābt savu prestižu un kaut pāris vietās izlauzties dažus kilometrus uz priekšu. Šie boļševiku izmisuma pilnie mēģinājumi sabrūk vācu armijas triecienos. Vācu aviācijas formācijas, tanku vienības, artilērija un kājnieki boļševikiem dod vienu triecienu pēc otra, iznīcinot boļševiku tankus un transporta līdzekļus, kā arī nodarot asiņainus zaudējumus padomju armiju dzīvīgam spēkam. Vienā pašā kaujā boļševiki nereti atstāj kaujas laukā vairākus tūkstošus kritušo. Pavasaris, kas frontes dienvidu sektorā jau stipri jūtams, laupījis boļševikiem pēdējās cerības ziemas salā lauzt vācu armijas dzelzaino loku. Visos frontes sektoros vācu un sabiedroto kaņavīri, parādot ārkārtīgu izturību un izcilu drosmi, atsitūši visus boļševiku pretuzbrukumus.

Visas Eiropas tautas saslēgušās ciešā vienībā cīņai pret kopējo ienaidnieku. Kamēr austrumos plecu pie pleca cīnās vācu, italiešu, somu, rumāņu un pārējo tautu kaņavīri, Ziemeļafrikā vācu un italiešu korpuss turpina vajāt sakauto angļu armiju. Ģenerālpulkveža Rommel'a vienības jau atguvušas daudzas nozīmīgas vietas un turpina virzīties uz priekšu.

Afrikā sabrukušas boļševiku un angļu cerības radīt otru fronti, kas atvieglotu boļševiku stāvokli austrumos. Padomju vēstnieks Amerikā Litvinovs tagad pieprasījis amerikāņu ekspedīcijas korpusa sūtīšanu palīgā boļševikiem, atzīstot, ka pašu spēkiem boļševikiem vairs nav iespējams turēties.

Kl.

P a l a b i: Japāņu aviācija turpina nodarīt angļu un amerikāņu flotel smagus zaudējumus. Japāņu aviācijas eskadriļa gatavojas startam.

Austrumu frontes vidējā sektorā vācu vienības atvairījušas visus boļševīku uzbrukumus. Straujos prettriecienos vācu vienības iztira no boļševīkiem kādu ciematu, ko boļševīki bēgot aizdedzinājuši.

Padomju savienības sniega klajumos kaņavīriem jāpiemērojas apvidum, virs kaņavīra tēra uzvelkot baltus apmelņus. — Kādas priekšējās vienības postenis uzmana ceļu krustojumu.

Augšā: Ziemeļāfrikā veidojas vācu kaņavīru un arābu iedzīvotāju draudzība. Tuksneša saules svelmē vācu kaņavīrs un arābs apmainās ar cigaretēm. Arābi palīdz un atbalsta vācu kaņavīrus, jo zina, ka vācu armija palīdzēs arī arābiem atbrīvoties no angļu jūga.

Ģenerālpulkvedis Rommel's ir vienmēr kopā ar saviem kaņavīriem. Inspekcijas braucienā ģenerālpulkvedis Rommel's apskata italiešu vienību jaunus nocietinājumus.

Apakšā: Arvien jaunas sagūstīto angļu kolonnas virzās uz gūstekņu nometnēm.

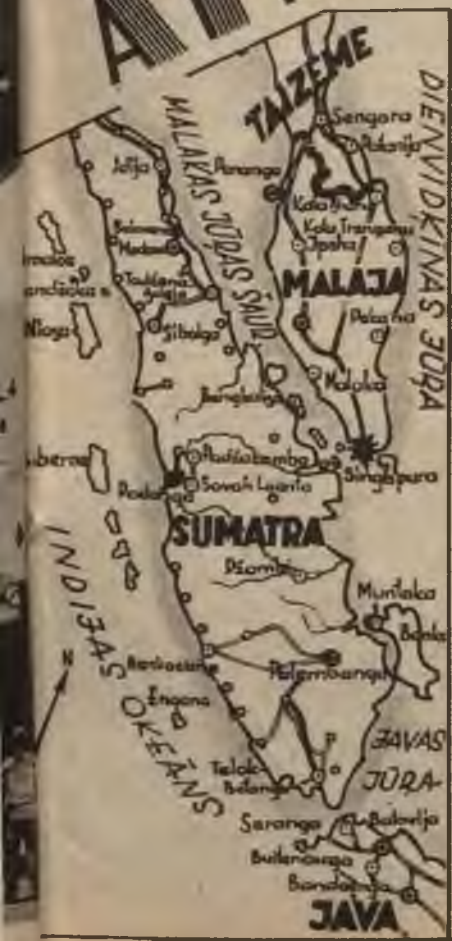
Weltbild (5), Scherl (5).

KARĀ AINĀS

Angļiem nogriezti visi ceļi uz Austrāliju.

Japāņi strauji virzītās operācijās jau paguvuši nodrošināt sev visus stratēģiski svarīgākos punktus Klusā okeāna telpā. Izceļot gaisa un kaņavīru flotes desantus reizē vairākās vietās Holandes Indijas salās — Borneo, Sumatrā, Celebesā un Javā, japāņi ieņēmuši visu šo salu svarīgākos nocietinātos punktus gar salu krastmalām, tā nogriežot angļiem visus ceļus uz Austrāliju. Japāņu rokās atrodas arī Sumatras galvaspilsēta Palembanga. Sevišķi svarīgs stratēģisks punkts japāņiem ir ieņemtā Celebesas galvaspilsēta Makasara, kas atrodas šīs salas dienvidu smailē un dod iespēju kontrolēt ūdeņus Javas jūrā.

LIELĀ JUNDA BRĀĻU KAPOS

Svētceļnieku pulki Lielajā lūdzamajā dienā jau no rīta sāka plūst uz Brāļu kapiem

Lielajā jundā, pateicībā un godbijībā pieminot austrumos kritušos latvju brīvprātīgos, bija klāt daudzi tūkstoši rīdzinieku.

Lielās lūdzamās dienas rītā tūkstoši cilvēku, dīvainā nemiera skubināti, traucās ārā no saviem Rīgas mājokļiem, lai atkal reiz dotos svētceļojumā uz Brāļu kapiem. Bargais ziemas salnums nespēja atturēt ne vārgu sirmgalvi, ne mazu bērnu. Februāra saule viņiem uzsmaidīja pāri piesnigušajiem un sarmotajiem kokiem tautas svētnīcā; Latvijas saule, kas sargādama pavada savu cilti šai zemē no šūpuļa līdz kapam. Svētceļnieki plūda pa plašajiem vārtiem, kur akmeņi sastinguši un tomēr mūžīgi dzīvi, noliektām galvām, senatnīgie latvju kaņotāji stāv sardzē pie kritušo varoņu atdusas vietas. Latvieši nekad neaizmirst savu varoņu kapus, bet tai dienā viņi pulcējās šajā dārgo veļu valsts pievārtē, lai būtu klāt sevišķā atceres brīdī — svinīgajā piemiņas jundā brīvprātīgajiem cīnītājiem, kas varonīgi krituši kaujās pret bolševismu.

Viss nodalījums ap svētās uguns altāri jau svētceļnieku pilns, bet jauni pulciņi vēl plūst un aizņem vietas Brāļu kapos. Visas iedzīvotāju aprindas šai lielākajā tautas svētnīcā rāda savu kopību likteņa priekšā. Un starp latviešiem redzami sērā nopietnībā mūsu atbrīvotājas vācu armijas kaņavīri. Goda sardzē stāv Rīgas kārtības sargu vienības. Pulksten 12 skan komanda: „Godam sveikt!” Goda sardzes ierinda sastingst mierā. Gažām dodas vainagu nesēji ar krāšņu vainagu, iekšējās pārvaldes un personāllietu ģenerāldirektors ģen. Dankers un viņa pirmais palīgs — iekšējās drošības galvenais direktors pulkv.-leitn. Veiss. Seko daudzas citas augstākas amatpersonas. Latvju brīvprātīgo propagandas un organizācijas galvenās komitejas un Rīgas kārtības dienesta vārdā vainagu noliek uz Brāļu kapu altāra. Svinīgās jundas cēlākais brīdis ir, kad izsauc to latvju brīvprātīgo vārdus, kas krituši austrumu frontē kaujās pret mūsu tautas un visas āriskās pasaules lielāko ienaidnieku — zīdisko bolševismu. Daudzi piemiņas svinību dalībnieki lepošas skumjās dzird savu mīļo piederīgo, tuvinieku un draugu vārdus. Un tikai retais šai mirklī spēj savaldīt asaras, kas, šķiet, raso no pašas latviskās tautas dvēseles dziļumiem.

Pulkv.-leitn. Veiss izsauc cīņā pret boļševismu kritušo latvju brīvprātīgo vārdus.

Lielajā junda bija klāt (uzņēmuma no kreisas): iekšējās parvaldes un personāllietu ģenerāldirektors ģen. Dankers, Rīgas Schutzpolicijas komandieris majors Heise, Vācu kārtības policijas komandieris Latvijā pulkvedis Knecht s, iekšējās drošības galvenais direktors pulkv.-leitn. Veiss.

Uzrunā iekšējās drošības galvenais direktors izsaka atziņu, ka kritušo cīnītāju upuris nav velts; ka viņu pašreizējās piemērs paveķ un norāda ceļu tūkstošiem latvju kaķavīru, ka turpināms un pabeidzams uzsāktais atbrīvošanas darbs, un ka kritušajiem pieder latvju tautas mūžīga pateicība.

Orķestŗa izpildījumā tālu ziemas stingajā klusumā aizvīlno Lielas jundas majestātiskās skaņas. Liekas, ka atbalsi tam dzied vācu kaķa lidmašīnu motori.

Svētbrīdis sākas ar korāli „Dievs Kungs ir mūsu stipra pils”. Svētrunā prāv. Bergs atgādina cīnīšanos labajā ticības cīņā, kuŗā pašreizēdīgi gājuši un ies latviešu dēli un brāļi. Rīgas kārtības dienesta mācītājs Liepiņš teic lūgšanu un svēti latviešu zemi un tautu, mūsu atbrīvotāju Lielvācijas Vadoni Adolf'u Hitler'u un varonīgo vācu armiju; visus tos, kas jau cīnās frontē pret boļševismu un kas vēl drīzumā turp dosies.

Svētbrīža dalībnieki vēlāk apmeklēja Brāļu kapu atsevišķās kopīņas, nolikdami ziedus un zaļumu vijas pie savu piederīgo atdusas vietām un pie mātes Latvijas tēla. Daudzi bijīgi tuvojās altārim un atstāja uz tā gan ziedus, gan skuju un mētru vītnes, gan arī pirmos pavasara atmodas vēstītājus — pūpolu zarus. No Brāļu kapiem svētceļnieki gāja kapu nodalījumā, kur guldīti boļševiku čekas upuri, apciemoja vācu armijas kaķavīru un Baltijas landesvera locekļu kapu vietas. Visur palika piemiņas un atzinības veltes.

Un vakarā, mājās aizejot, ikviens aiznesa klusu atziņu, ka tā bijusi tiešām liela Lūdzamā diena. Tā paliks neaizmirstama daudziem tūkstošiem, kas meklēja un atrada apmierinājumu savām sirdssāpēm. Tā paliks neaizmirstama it visiem, kam tā kļuva par lielā un svētā solījuma dienu: Par zemi šo mums galvas jānoliek.

K. K.

Brāļu kapos noliek vainagu, godinot varoņus, kas krituši, aizstāvoķ latvju zemi pret boļševiku ordām.

Rīgas kārtības saīgu vārdus goda sardze Lielajā jundā

(9. turpinājums.)

Glūzi satriekts Tālavš staigāja pa savu redakcijas istabu, kamēr jaunā mašīnrakstītāja, kuŗā nebija nekā no klusās Rasmus, neapmierināta šķirtene, spilgtā blūzē, kas sevi dēvēja par „vīriešu nidēju”, sūkāja saldumus vai kūpināja papirosus. Lai nu kā — Dāga atbraukšana bija tomēr „Šodienā” jāatzīmē, un Tālavš ar fotogrāfu aizbrauca uz Gaisa ostu. Krietni nosaluši, viņi beidzot sagaidīja satiksmes lidmašīnu. Tālavš bija glūzi īgns, bet smaidīja savu profesionālo žurnālista smaidu. Dāgš viņu atcerējās no olimpiādes laikiem un ceļā līdz Romas viesnīcai mazajā Rekordistē ar nepiespiestu laipnību stāstīja par Norveģijas sporta jaunumiem. Labprāt Tālavš noklusētu Dāga ierašanos Latvijā, bet viņš baidījās, ka kāda cita avīze to neuzzin un nepaziņo lasītājiem savās slejās. Tas nozīmētu — zaudēt vietu „Šodienā”, vietu, kas ne sevišķi apdāvinātajam Tālavam bija viss. Atturīgi viņš uzrakstīja nelielu ziņu par Dāgu Gundabrandu, kas atbraucis iepazīties ar slēpošanas apstākļiem Latvijā.

Otrā dienā pats „Šodienas” šefredaktors, visu varenais un bargais Krišjānis, sauca sporta nodaļas vadītāju Juri Tālavu pie sevis. Ja Krišjānis vēlējās runāt personīgi ar kādu no „Šodienas” līdzstrādniekiem, tad tas nozīmēja nelaimi. Atzinības, kas gan nāca reti, viņš izteica ar redakcijas sekretāra muti.

Tālavš pārbaudīja kakla saiti un, saņemis savas drosmes druskas, taisns kā stīga tuvojās šefa kabineta durvīm, virs kuŗām vienmēr dega sarkana spuldze un uzraksts „Netraucēt!” Tikai mazais skrejzēns Kārlītis drīkstēja bez sevišķas atļaujas virināt šīs durvis. Kārlītis vienu sekundi pazuda aiz baigajām durvīm un, iznācis, piemiedza kreiso aci. Redakcijas valodā tas nozīmēja: „Briesmīgi dusmīgs . . .”. „Sefs jūs gaida, Tālava kungs,” Kārlītis stīvi teica un atvēra durvis. Tālavam pretim sitās cigāru dvinga. Krišjānis, kas atgādināja vecu, sirmu lāci, steidzīgi šķirstīja ārzemju laikrakstus. Viņš prata piecas valodas un minūtes laikā katrā laikrakstā atrada vajadzīgo. Sarkans zīmulis pavilka treknu svītru zem politiskajiem ievadrakstiem. Acis nepacēlis un neatpemdams Tālava sveicienu, bargais vīrs teica: „Sports ir mūsdienu nagla un tāpēc es jūs te turu. Bet sakiet man, kāpēc jūs desmit rindās aprakstāt norveģi, kas pašreiz ir vienīgā sensācija Latvijā, bet boksa sacīkstēm Jel-

gavā iztērējat piecdesmit rindas? Vai jūs esat pirmo dienu redakcijā, Tālav?” Smaga dūre nogulās uz galda. „Par nolaidību sods — puse algas šīnī mēnesī nost un gādājiet, lai norveģi skrīen skatīties visa tauta. Jūs taču esat žurnālists, Tālav, kas ar spalvu taisa zilus brīnumus. Varat iet!”

Kā koka kareivis Tālavš apgriezās. Aiz durvīm Kārlītis saņēma vieglu dunku. „Tev, zēn, vajadzēja piemiegt labo aci — kungs bija tikai nikns!” — „Vai tad jūs neatlaida, Tālava kungs?” Kārlītis ar neatdarināmu redakcijas zēna izbrīnu jautāja.

XXII

Latvijas slēpošanas sacīkstes Gaiziņkalnā bija sapulcinājušas tik daudz ļaužu kā novada dziesmu svētkos. „Šodienas” rakstīja, ka sacīkšu noslēgumā labākais slēpotājs pasaulē Dāgš Gundabrandš demonstrēšot nobraucīenu tehniku. Sacīkstes bija svētdien, bet jau sestdien no Rīgas uz Madonu devās divi pārpildīti slēpotāju vilciēni ar deju un restorānu vagoniem. Nebija slēpotāja, kas negribētu redzēt slavēno norveģi, kuŗu Tālavš savos rakstos „Šodienā” bija pārvērtis teiku varonī. Gaižiņi un apkārtējās mājas pieplūda slēpotājiem. Trūka gultu un slēpotāji gulēja glūzi vienkārši uz grīdas salmos kā lauku kāzās. Svētdienas rītā visās mājās ap Gaiziņkalnu, Taleja ezeru un Kaķīti pietrūka piena un bija otrreiz jācep maize, lai piebarotu izsalkušos slēpotājus. Kalns mudzēja kā skudru pūlis: veci un jauni, droši sportisti un bailīgi iesācēji, visi klaigāja, brauca, krita, vēlās, smējās un lielījās. Vaŗavīksnas krāsās laistījās slēpotāju tērpi, sākot no tumši zilām biksēm un beidzot ar koši dzelteniem kamzoliem un sarkaniem kaklautiem. Pelēkas un baltas vēja jakas, no ārzemēm vesti briezādas cimdi, fantastiskiem ziediem greznoti Parīzes lakatiņi, latviešu vadralas pīeburi un rakstītie dūraiņi, viss tas bija redzams Gaiziņkalnā kā lielā tēŗpu apskatē. Arī pašu tēŗpu valkātaji bija dažādi. Daŗai slēpotājai seja spīdēt spīdēja no taukainas ziedes, kas ādu sargāja no sala un vēja, cita daiļava turpretim bija nokrāsojusi vaigus, skropstas un acu plakstiņus kā ballei gatavodamās. Bija arī tādas slēpotājas, kas nobrauca no kalna, notriepa sarkanas lūpas un tad tikai kāpa augšā. Dienas gaismā nedabīgi izskatījās stīvās, vakara tēŗpiem piemērotās, matu sprogas un pūderi apkaisītie deguni.

Kad kalnā parādījās Sniega Roze, visi vīrieši ievēroja viņas svaigo, dzestro daiļumu. Sniega Rozei bija vienkāršs, pelēks tēŗps, kas izcēla viņas lepno augumu, kaila galva un glūdi mati. Vieglajam vēja brīnumam sportistes seŗā sitās cauri asiņu sārtaums, acīs zaigoja zaļganā gaisma, kam bija savāda pievilcība, un pēŗlainie zobi mirdzēja smaidā. Skaisti veidotā galva ar vieglu matu vijumu pakausī likās kā marmora cirsta. Stalta un pašapzinīga Sniega Roze stāvēja blakus Dāgam Gundabrandam — tā bija skaistākā diēna viņas mūŗā. Sniega Roze visur redzēja apbrīnas un klusas skaudības pilnus skatus. Nejaŗsi viņa dzirdēja, ka kāds Rīgas tēŗnieks teica savam draugam slēpotājam: „Mūsu Sniega Roze ar Gundabrandu ir spēka un daiļuma paraugi.”

Sacīkšu priekšsajūta, Dāga tuvums, jaunība un zilganās tāles, viss tas saviļņoja Sniega Rozi. Ar katru ādu viņa juta šodienu. Arī Dāga starojošais smaidš, likās, bija sasniedzis savu augstāko robeŗu. Viņa spēcīgais augums izstrāvoja valdzinošu spēku. Tāpat kā Sniega Roze — kailu galvu, ziemelbrieŗu rakstiem rotātā vilnas kamzoli, viņš uznāca kalnā. Slēpotājas skatījās tikai Gundabrandā. „Es nemaz nezīnāju, ka tik skaisti vīrieši ir pasaulē,” atzinās kāda kundzīte un paskatījās sava vīra strupajā degunā. Varēja redzēt, ka viņai sāp sirds. Drošsirdīgākās dāmas apstāja Gundabrandu un lūdza autogrammas. Pieradis pie sievieŗu sajūsmas, apvaldīts un atturīgs, ar savu iedzimto smalkumu un laipnību, Dāgš parakstīja savu vārdu. Pateicības smaidos, ko Dāgš pēc tam saņēma, bija tāda uzmācība, ka viņam gribējās pazust kaut kur tālu meŗā, sēdēt blakus Sniega Rozei uz celma un klusēt. Tikai sportista disciplīna viņam neatļāva atstāt kalnu. Viņš bija apsollījis Ziemas biedrībai demonstrēt dažus nobraucīenus.

Greisirdīgais Tālavš savā vietā no Rīgas bija atsūtījis sporta nodaļas līdzstrādnieku Ausmiņu. Zobus griezdamš viņš domāja par savu žurnālista karjēŗu, kas piespieda cildināt Gundabrandu. Ne vārdu viņš nerakstītu par šo skaistuli, ja avīze piederētu viņam!

Tik droši un pāŗgalvīgi Sniega Roze vēl nekad nebija lēkusī no tramlīna kā šīnī sacīkstēs. Lēkšanā viņai konkurentes nebija, neviena sportiste Baltijas valstīs nebija uzdrošinājusies riskēt. Skatītājiem vai pamira sirds, redzot, kā Sniega Roze

ieskrējās, mazliet saliecās uz priekšu, izstiepa rokas un lidoja lejā, kur lēciens noslēdzās ar veiklu pagriezīenu. Sniega Roze lēca trīs reizes un nenokrita nevienam. Slēpotāji viņai uzgavilēja, kad Daugavietis paziņoja rezultātu. Baiba Lielupe bija aizsniegusi 37 metrus un kopnovērtējumā ar vīriešiem ieguva trešo vietu.

Arī Ritiņa šoreiz bija saņēmusies. Slalomā viņa ar labu laiku palika aiz Sniega Rozes, un Dāgs Gundabrandš viņu sirsnīgi apsveica, par ko mazā Kalējniece iedomīgi pacēla cekulu; kas zin, varbūt jau nākamajā gadā viņa startēs ārzemēs. Liela prieka diena tā bija arī Rūsiņam, jo viņš uzvarēja Līdumu. Mazais pāris savos aušīgajos tērpos tik labi saderēja kopā kā divi jokaini iūras salu putni. Varēja redzēt, ka Ritiņa lepojas ar Rūsiņa uzvaru vēl vairāk kā ar saviem sasniegumiem. Pat vasaras raibumi viņas sejā staroja.

Vislielāko baudu skatītāju pulkam sagādāja Dāgs Gundabrandš ar savu olimpisko, izkopto augumu un žilbinošo slaloma tehniku. Viegli, it kā dejodams, viņš pārsvieda ķermeņa svaru no vienas kājas uz otru, un, pat ar elpu nepieskardamies bieži saspraustajiem karodziņiem, rekorda ātrumā nobrauca stāvo Golgātas nogāzi. Visām gavilēm viņš atbildēja vienkārši un sirsnīgi, ar smaidu un galvas mājieniem, izskatījās tā, it kā skatītāji viņam būtu veci draugi no Holmenkollenas. Pēc demonstrējumiem Gundabrandš saņēma Ziemas biedrības balvu — skaistu Nīcas cimdu pāri, un daudzajiem „heijā” saucieniem Dāgs atbildēja latviski „Lai dzīvo!” Aplausi un saucieni bangoja kā iūra, kad viņi abi ar Sniega Rozi, no visām pusēm gan preses vīru, gan slēpotāju fotografēti, atstāja sacikšu vietu. Tāds skaļums Gaiziņkalnā vēl nebija piedzīvots.

Par godu sacīkstēm Maija bija izcepusi lielu augļu torti, kas, izrotāta maziem, cukurotiem āboliem un dzidrām plūmēm, vakarā greznoja Gaiziņu lielajā istabā galdam un kārdināja sportistu acis un mēles. Kā allaž pēc lielām sacīkstēm, arī šoreiz Ziemas biedrības priekšnieks Igāts atļāva slēpotājiem dzīves priekus. Andris ienesa jāņogu vīna balonu, kaktā skanēja skaņu plates un istabas vidū Rūsiņa ermonika. Draiskas tautas dziesmas mijās ar dejām, vīna glāžu šķindoņa ar smiekliem. Dāgs mācīja saviem Gaiziņkalna draugiem norveģu dziesmas, un Līduma varenā krūšu balss saligoja Gaiziņu griestus kā pērkona dārdi.

Dāgs vairākkārt saskandināja glāzes ar Andri, un biklais lauku zēns, vīna iesildīts, aicināja Sniega Rozi dejt. „Labprāt, Andri!” attrauca Sniega Roze, un Andris pirmo reizi aplika savu lielo zemnieka roku sportistes slaidajam un spēcīgajam augumam, kam šaurās slēpošanas bikses piestāvēja vēl labāk kā svārki. Tiesa, Andrim bija daudz smagāki un neveiklāki soļi kā

Tālavam vai Gundabrandam — toties visa viņa būtne smaržoja pēc zemes un mežiem un izdvesa pirmatnēju, veselīgu spēku. Viņš bija vērtību krājējs — pilsētnieki vērtību šķiedēji. Andris elpoja strauji kā briedis, viņa mezglainie pirksti mazliet trīcēja, juzdami Sniega Rozes sen apbrīnoto augumu. Kautri Andris pacēla acis — tuvu viņa sejai, pavisam tuvu bija meistas smalkās nāsīs un svaigās, drusku vēja aprautās lūpas. Andris pēkšņi juta smeldzi kā naža asmeni sirdī — nekad viņš neskūpstis šīs lūpas. Tik daudz vīriešu skrēja Baibai pakal ne tikai no Rīgas, bet pat no Norveģijas. Andris juta, ka viņa zobi nočirkst, it kā starp tiem atrastos smilšu graudi. Strupi viņš apstājās valša vidū. Skaņu platē pazīstams tenors atkārtotoja piedziedājumu: „Zied Sniega Roze Gaiziņā...” Pat nepateicies, Andris izgāja laukā. Bāls mēness brida mākoņu miglu.

Alfrēds Kvālis

Uz pavasara sliekšņa

*Drīz vēji šalks ap pūpolzariem
Un lūzīs upēs ledus vāks,
Un krāšņākais no pavasaļiem
Ar zelta bitēm šurpu nāks.*

*Pār ielejām, kur migla vēlās
Kopš baigās vasaras, kad rakts
Bij dziesmu prieks, kas nepacēlās
No aizvadītās Jāņu nakts,*

*Steigs saule gaiši sniegt to daļu,
Kas lidojumu spārniem dod,
Lai līdz ar pavasari zaļu
Reiz gaitas mājup ceļu rod!*

*Gans, pūšot vieglu tāšu tauri,
Ap sevi gāju puņus sauks,
Un visiem pavasaļiem cauri
Tam nebeidzami puķes plaukst!*

Bija neskaidra, pelēka nakts. Tāpat kreklā un vestē, kā dejojis, Andris apstājās uz lieveņa. Vējš lida aiz piedurknēm un apkakles, bet viņš to nemanīja. Andris redzēja tikai lielo, piesnigušo rožu krūmu istabas galā, kas izskatījās kā balta kupena. Sniegs paslēpa zarus un ērkšķus. Istabā slēpotāji dziedāja, varēja skaidri sadzirdēt vārdus par meiteni, magoni un mīlestību. Izmisis Andris piespieda karsto, drudzainu domu pilno pieri apsarmojušam lieveņa stabam. Retas sniega pārslas virpuļoja viņam apkārt kā sīki ziedi.

XXIII

Dāgam Gundabrandam bija jābrauc atpakal uz Norveģiju. Viņam bija jāpiedalās vēl lielajās sacensībās Holmenkollenā un tad — ceļš uz Davosu. Septiņas dienas Gaiziņkalnā bija aizskrējušas kā septiņas irbes un pazudušas sniega klajumos. Svilpodams Dāgs izvilka istabas vidū savu ārzemju viesnīcu zīmēm rotāto ceļa somu —

viņš svilpoja tāpēc, lai nebūtu jādoma par šķiršanos. Klusā, vienkāršā Latvijas daba, zemie pakalni un dzidrā Sniega Roze, viss tas viņam šķita kā kāda bērņībā lasīta vai dzirdēta teika — tik tuva un jauka. Aizkustināts Dāgs raudzījās Maijas kuplajās mirtēs uz palodzes — viņš zināja, ka tās ir laucinieku līgavu puķes. Un tad Dāgs atstāja pussakravāto somu un staigāja ilgi, ilgi pa istabu lieliem, cietiem soļiem. Ja kāds Dāgu būtu šinī brīdī novērojis, tad tas apgalvotu, ka viņš noteikti līdzinās saviem senčiem — vikingsiem.

Dāga pēdējā dienā Gaiziņkalnā trakoja sniegputenis. Slēpotāji drusku aizgāja uz kalnu, paēda pusdienas un tad sāka spēlēt kārtis. Rita Kalējniece bija kaislīga kāršu spēlmane. Arī šai ziņā viņa ar Rūsiņu sapratās.

Sniega Roze ar Dāgu devās pārgājienā uz Vestienas pusi. Sniegs mutuļoja viņiem apkārt, vējš plēsa vējjakas, bet abi lielie sportisti spītīgi slēpoja uz priekšu. Nekur, ne uz aizpūstā lielceļa, nedz pie māju durvīm, nekur viņi neredzēja neviena cilvēka. Bija tāda vientulības sajūta kā aizmirstā zemē. Viņi slēpoja klusēdami, viens otra pēdās, un vējš svilināja sejas kā uguns. Tikai pie Vestienas baznīcas, aizvēja pusē, viņi apstājās. Sniega virpulī pazuda Liekais ezers un divas salas. Dāgs noslaucīja seju un paskatījās Sniega Rozē. Viņa tumšzilās acis bija nopietnas un maigas.

„Sniega Roze,” teica Dāgs klusi, „tu zini, nemīlu nevienam meiteni Norveģijā tik ļoti kā tevi. Gribo, lai tu būtu mana sieva...”

Tas bija īsts ziemeļnieka bildinājums. Sniegputenī, zem klajas debess, pie svešas, saltas baznīcas sienas. Sniega Roze klusēja. Dāga vārdi viņai likās svinīgi kā liktenis, likās, ka pat ērģeles baznīcā sākušas skanēt šai brīdī. Baiba ieklausījās: nē, tā bija tikai vētra, kas kauca ap kailajiem mūriem kalna galā. Savāda, sāpīga sajūta viņu pārņēma. Tad Sniega Roze saprata, ka Dāgs gaida atbildi — viņš stāvēja gluži blakus un cauri vētrai Baiba sadzirdēja, ka gaišā ziemeļzemes puīša sirds dun kā nogrimis zvans ezera dzelmē.

„Bet, Dāg, tu neesi latvietis,” Sniega Roze tāpat klusi atbildēja un pati brīnījās, kur viņa ņēmusi šādu atbildi, viņa, kas pati rakstīja Dāgam Gundabrandam, lai brauc uz Gaiziņkalnu, kas pati vēlējās, lai Dāgs viņu ietin savā lāčādas kakokā un aizved projām no visa... Dāgs viņu spēji apkampa un pieklāja sev klāt tik tuvu kā nekad. Sniega Rozei pie pašas auss pukstēja Dāga sirds. Platās krūtīs cilājās.

„Sniega Roze, ko tu runā! Mēs esam ziemeļnieki, esam eiropeieši, esam sportisti... Mūsu dēli būs latvieši un norveģi, viņiem būs divas dzimtenes — mātes un tēva zeme...”

„Nē, Dāg, cilvēkam var būt tikai viena dzimtene.”
(Turpinājums sekos.)

Reichsministrs Dr. Josef's Goebbels, kuŗu tieŗā vadībā veidojusies nacionālsociālistiskā prese.

NACIONĀL-SOCIĀLISTISKĀ PRESE

Parlamentārās demokrātijas laikos daudzreiz cilāja jautājumu par preses brīvību. Tuvāk nepadomājot par šīs brīvības nozīmi, radies uzskats, ka pilnīgi brīva un neatkarīga prese iespējama tikai t. s. demokrātiskās valstīs, bet autoritārā valsts iekārta preses brīvību padarot neiespējamu. Vācijas preses un propagandas ministrs Dr. Goebbels, 1933. gadā pieņemot ārzemju preses pārstāvjus, deklarēja nacionālsociālistiskās valsts uzskatus preses brīvības jautājumā.

Ja ar preses brīvību, paskaidroja ministrs — saprot laikrakstu vadītāju un redaktoru tiesību savos rakstos uzstāties pret valsts un tautas interesēm, ja ar to saprot laikrakstu izmantošanu dažādu personīgu labumu gūšanai un intrigām, tad šādas preses brīvības nacionālsociālistiskā valstī nav.

Nacionālsociālisms jau 1920. gadā, paziņojot partijas programmu, deklarējis savus uzskatus preses lietās. Valsts un tautas intereses prasa pasargāt iedzīvotājus no sliktiem audzinātājiem. Valsts pienākums tāpēc sekot visiem audzināšanas jautājumiem, it sevišķi presei, jo tās iespaids tautā ir vislielākais. Nacionālsociālistiskā valsts ņēmusi iespēju dažādiem neatbildīgiem elementiem ar preses starpniecību ārdīt un graut tautas vienību. Jaunās Vācijas prese paklauta valsts uzraudzībai, ierādot tai vietu kopējā jaunuzbūves darbā.

Ja pēc nacionālsociālistiskās valsts nodibināšanās mīrā laikā prese bija veidota it kā pēc viena šablona, tad vaina šeit bija meklējama apstākļī, ka laikrakstu vadībā vēl bija palikuŗi daudzi žurnālisti,

kuŗiem jaunais laiks un tā idejas bija sveŗas. Viņiem trūka iekŗējās pārliecības, tāpēc arī viņu raksti bija veidoti pēc šablona, bez personīgām domām un spriedumiem. Tie bija ļaudis, kas domāja, ka nacionālsociālisms atņēmis preses brīvību. Labāko atbildi viņiem devis reichsministrs Dr. Goebbels, uzrunājot vācu preses darbiniekus 1933. gada 4. oktobrī:

„Ja šodien kāds redaktors man saka: nacionālsociālistiskā valdība atņēmusi presei tās domu brīvību, tad es viņam atbildēŗu — es gribēŗtu redzēt, ka kāds redaktors būtu kādreiz varējis izteikt savas personīgās domas pret izdevēja gribu, atsaucoties, ka Vācijā taŗu pastāv gara brīvība. Vai tas žurnālistu pazemo, ja izdevēja vietā tagad stājusies valsts?”

Nacionālsociālistiskā prese veidota vadoties no pamatdomas, ka presei jākalpo tautas interesēm. Presei jābūt audzinātājai, kas sniedz saviem lasītājiem tikai vērtīgo, pasargājot tos no visa, kas varēŗtu kaitēt tautas veselajam garam.

Atvietojojot nespējīgos veco uzskatu žurnālistus ar jauniem spēkiem, kas auguŗi līdzī nacionālsociālismam, Vācijas prese īsā laikā pārvarēja nedroŗību un vienmuŗi-

Adoll'a Hitler'a uzmetums nacionālsociālistiskās kustības laikraksta „Völkischer Beobachter" galvas zīmējumam.

„Laikmeta" arch.

bu, padarot laikrakstus vispusīgus un interesantus. Agrāko „atbildīgo redaktoru”, kas lielāko tiesu bija tikai bidāmas figūras, vietā stājās galvenais redaktors, kas kopā ar izdevēju bija atbildīgs par laikraksta saturu.

Nacionālsociālistisko presi izveidojuŗi žurnālisti, kam nacionālsociālisms nebija tikai vārds, bet dziļākā pārliecība. Jaunās Vācijas preses darbiniekiem bija uzticēts atbildības un goda pilnais uzdevums visplaŗākām tautas aprindām izskaidrot nacionālsociālistisko pasaules uzskatu. Ilgus gadus vācu laikrakstu slejas bija pildījūŗi žīdu

Lielvācijas preses vadītājs reichsleiters Dr. Otto Dietrich s.

autoru raksti, kuŗiem bija tikai viens mērķis — graut vācu tautas morāli un sludināt internacionālisma idejas. Nacionālsociālistiskā prese, sniedzot tikai vērtīgus rakstus, atbrīvojusi vācu tautu no agrāko laiku sārņiem, mācot visas lietas skatīt no tautas kopējā viedokļa.

Vācu preses darbiniekiem uzlikti lieli pienākumi, bet reizē dotas arī iespējas pienācīgi sagatavoties atbildīgā darba veikšanai. Žurnālista darbs ir viens no smagākiem, tas prasa un paŗem visu cilvēku. Žurnālists nepazīst ne svētdienu, ne darbdienu, ne dienu, ne nakŗu — viņa domas vienmēr saistītas pie darba. Nacionālsociālistiskā valsts gādājusi par īpaŗām žurnālistikas fakultātēm, kas jaunākās paaudzes preses darbiniekus iepazīstina ar avīzniecības vēsturi un modernās preses iekārtojumu.

Vācijas žurnālisti apvienoti Vācu preses savienībā (Reichsverband der Deutschen Presse), kas uz āru pārstāv visus žurnālistus. Tās pārzīņā atrodas arī preses aroda tiesas, kas nodibinātas žurnālista aroda cieŗas sargāšanai. Bet arī, neatkarīgi no aroda tiesām, preses un propagandas ministrs var žurnālistu izslēgt no arodu saraksta, ja viņa rīcība kaitē valsts un tautas interesēm.

Lielajā cīņā par Jauno Eiropu iekļāvusies arī vācu prese. Neskaitāmi vācu preses darbinieki uzvilkuŗi pelēkos kaŗavīra tēŗpus un devuŗies uz fronti, lai vienlaicīgi rīkojoties ar ŗauteni un rakstammaŗīnu, sniegtu saviem lasītājiem lielās cīņas pareizāko vērtējumu. PK kaŗa ziņotāju, fotogrāfu, zīmētāju un radioreportieru veikto darbu preses vēsture atzīmēs izcilā vietā. Nacionālsociālistiskā prese augot un veidojoties izaudzinājusi arī jaunu žurnālista tipu — ne pasīvu vērotāju no malas, bet aktīvu līdzcīnītāju, kas ir klāt visās vietās, piedalās visos notikumos, ar savu darbu palīdzot celt un veidot labāku nākotni.

A. Kliŗāns.

Meli-angļu propagandas balsts

Par to, ka propagandai politiska dzīve ir svarīga nozīme, nav divu domu. Tā sastopama visos laikos. Politika to izlieto saviem nolūkiem. Protams, propagandas līdzekļi, paņēmieni un veidi ir dažādi. No vienas puses tie atkarīgi no gaumes un fantazijas, no otras puses — no katrreizējā kultūras stāvokļa. Technikai attīstoties, atvejas vienmēr jaunas propagandas iespējamības.

Katrai tautai ir sava īpatnēja pieeja propagandai. Tanī vērojams tās raksturs, kā zobgalībā, asprātībā, tā arī citos komisma elementos.

Demokrātiskajās valstīs, kā Anglijā, tā Amerikā, propagandai vienmēr bijusi auglīga zeme. Tā rēķinās visvairāk ar masu psiholoģiju. Tam nolūkam specializējas agitatori, kuriem jāzina, kā runāt uz tautu un ar kādiem solījumiem pie tās nākt. Propaganda izmanto visu, kas vien iespējams. Modernā tehnika dod iespēju izgudrot visādus propagandas trikus. Tagad ir radio, kino, gramofons, elektriskās reklāmas, ceļojošā skatuve, auto, illūstrācijas u. c. līdzekļi, ar kuriem palīdzību noteic politisko virzienu un mentalitāti. Par propagandu atbild varas nesēji, kas vada tautas politisko stāju. Bet bieži viņi no šīs atbildības atkrātās. Tie vairs nav īsti vadoni, bet dēmagogi, kas krāpj jeb maldina tautu. Romiešu sakāmvārdam — populus vult decipi (tauta grib būt krāpta) — tanī ziņā ir patiesība, ka tautu vienmēr vilina tas, kas ir neīsts, maskēts vai aizklāts. Dēmagogija tādēļ nodarbojas ar krāpšanu un melošanu.

Demokrātiskās valstīs propagandai vienmēr ir kaut kas kopīgs ar meliem. Sevišķi tas sakāms par Angliju un Ameriku. No tā laika, kad vadošos amatos iesēdās žīdi un brīvmūrnieki, un viņu rokās pārgāja prese un propagandas līdzekļi, sabiedrisko domu tie neveidoja tikai savā zemē, bet visās pasaules malās.

Šai ziņā interesanti izsekot Anglijas propagandai. Vispirms kāds piemērs no Napoleona laikmeta. Kad noslepkavoja krievu ķeizaru Paulu, izplatīja nepatiesas ziņas un samusināja ķeizaru Aleksandru I pret Napoleonu. Toreizējā propaganda laida apgrozībā plakātus un skrejlapas. Tā kā laikrakstus, kuriem aplika ar lieliem nodokļiem, mazāk lasīja, tad grāmatnīcas iespiecda un pārdeva pamfletus un satīriskus rakstus. Bez tam izrādīja Londonas zooloģiskajā dārzā skatus no dienas notikumiem. Iemīļots temats bija Napoleons būrī. Šiem propagandas veidiem pievienojās karikatūra, par kuriem tauta sevišķi jūsmoja. Napoleonu saukāja ar palamu „Lithle boney” (mazais mērkaķis). Viņu zīmēja mērkaķa, arlekina, velna, antikrista, pūķa un maza bērna veidā. Katrā tādā zīmējumā izpaužas naids, kas nebeidzās arī tad, kad Napoleons kā nekaitīgs gūsteknis pavadīja savas pēdējās dienas Helēnas salā. Jāpiebilst, ka Napoleons saprata kaitīgās preses un propagandas nozīmi. Šai ziņā pazīstams viņa izteiciens: „Četras naidīgas avīzes apdraud vairāk nekā simts tūkstoš kareivju kara laukā”.

Pasaules karā angļu prese visādā veidā lamāja un gānīja vācu karavīrus. Tos pa lielāku daļai nostādīja kā vājus un nespējīgus. Tos salīdzināja ar bērnu, veču, tizlu

un kroplu baru, ar kuriem angļi viena ravenā tikšot galā. To pašu tēloja karikatūras. Tā angļu tautu apzinīgi maldināja, lai uzturētu ticību uzvarai. Bez tam izplatīja skrejlapas, kurās viltoja faktus. Arī laikraksti sagrozīja apstākļus Vācijā. Piemēram, stāstīja, ka Vācija cieš badu, ka tur ļaunprātīgi izturas pret gūstekņiem, vāciešus salīdzināja ar barbariem. Angļi lielījās, ka viņi vien tikai esot humāni, bet cik rafinēti viņi var rīkoties, pierāda fakts ar tvaikoni „Luzitania”, kas veda līdz ar municiju sievas un bērnus, neraugoties uz to, ka tas apdraudēja viņu dzīvības.

Kā fabricēja melu ziņas pasaules karā, minams šāds piemērs. „Kölnische Zeitung”

Anglijas bijušais vēstnieks Maskavā, sers Stelords Kripss, kuram angļu jaunā ministru kabinetā piešķirts lorda - zīmoga glabātāja un apakšnama vadītāja postenis, ir Vinstona Čerčila līdzgaitnieks. Savas simpatijas pret boļševismu Kripss jau daudzkārt agrāk apliecinājis savās runās parlamentā, arvien cenzdams iztēlot boļševiku apstākļus rožainā gaismā. Ar viņa gādību Staļinam pēc kara apsoltas arī Baltijas valstis. Viņš arī kādā savā nesenā runā izlieļījās, ka padomju valdības sēdekļi pēc kara būšot Berlīnē. Tagad viņam, kā Anglijas kara kabineta loceklim, dota iespēja atklāti turpināt savu graušanas darbu par labu boļševikiem.

ziņoja pēc Antverpenes ieņemšanas: Antverpenes ieņemšanu vēstīja baznīcas zvani. Francu laikraksts „Matin” šo ziņu pārņēma citiem vārdiem — pēc K. Z. informācijas Antverpenes ieņemšanas gadījumā garīdzniecību piespieda zvanīt baznīcās. Nākamā rītā angļu laikrakstā „Times” varēja lasīt: pēc „Matin” ziņām beļģu priesterus, kas atsacījās zvanīt baznīcās Antverpenes ieņemšanas gadījumā, padzina no savām vietām.

Paasinot naudu, angļi sāka paust par visādām vācu zvērībām, piemēram, ka vā-

cieši nogriezot rokās, nošaujot bērnus un t. t. Visu to izgudroja, lai izsauktu angļu tautā īgnumu un sašutumu pret ienaidnieku. Bet ar to arī vēl nepietika. To pašu pastiprināja ar viltotiem dokumentiem.

Tagadējā karā, cik vērojams, daudz kas atkārtojas sabiedroto, speciāli angļu, propagandā. Tāda pati apstākļu falsificēšana, nepatiesu baumu izplatīšana un rīdīšana pret ienaidnieku. Šādiem nolūkiem visi līdzekļi angļiem ir svēti un atļauti. Visvairāk propagandu attīsta radio. Līdz pat pēdējam laikam nebija aizliegts klausīties angļu radio. Ulmaņa un boļševiku laikā latviešu sabiedrība labprāt klausījās ziņas no Anglijas, un tā atradās zem šīs informācijas iespaida. Daudzi akli ticēja visam tam, ko dzirdēja. Viņi nemaz nemanīja, cik smalki prāta sugestēt klausītājus žīdu aktieri. No visas šīs informācijas klīda baumas. Ko visu mēs nedzirdējām? Vācijā bads, revolūcija, Berlīne, Hamburga drupu kaudzēs, vācu kara neveiksmes un t. t. Jau karā sākoties, faktus sagrozīja. Kara vainu uzvēla vāciešiem. Poļu karā dižojās ar poļu neuzvaramību. Francu karā noklusēja vācu uzvaras gājienu. Operācijas Norveģijā iztulkoja kā vāciešu zaudējumu un t. t. Viss tikai melu ziņas. Daudzi, saklausījušies šīs ziņas, dzīvoja fantazijā un maldos.

Lielvācijas radio politisko apcerējumu spikers Hans's Fritsche ar humoru reaģē uz visu angļu radio propagandu. Savās runās viņš pieskaņas visai tai aplamai informācijai, ko ik dienas laiž klajā angļu propagandas ministrija, kas nodarbojas ar melu producēšanu.

Žurnālisti, kas stāv žīdu rīcībā, pārstrādā pēc vajadzības angļu ziņu biroja informāciju. Viņi veic tumšo propagandu vēl lielākā mērā nekā radio spikeri. Un tauta tic „drukātam vārdam” kā patiesībai. Tā prese apzinīgi bojāja tautas sirdsapziņu.

Arī mūsu, latviešu, prese pārņēma ziņas no angļu aģentūras. Neraugoties uz to, ka tās bija melu ziņas, tās iespieda bez kritikas. Kā piemēru no nesenās pagātnes varam minēt dažus „Jaunākās Ziņas” 1939. gada septembra numurus, kur ievietoti lieli virsraksti. Nr. 206: Vācijas armijai Polijā jāgroza uzbrukuma plāns. Vācu pirmā ofensīva pie Varšavas sabrukusi. Nr. 208: Franči turpina Zārbrikenas ielenkšanu. Nr. 209: Franči jau 130 km garā frontē atrodas Vācijas teritorijā. Nr. 210: Zārbrikenas liktenis izšķirts. Viss tas, lai iespaidotu lasītājus un apzinīgi grozītu viņu prātus un noskaņojumu. Tādā pašā veidā prese turpināja angļu propagandu.

Tā pie mums sabiedrisko domu un politiku ietekmēja angļu melu aģentūra. Karā propaganda, kā redzams, ir tāds pats cīņas līdzeklis kā visi citi. Pasaules karā angļi ar savu melīgo propagandu panāca uzvaru. Žīdi un brīvmūrnieki tik tālu spēja ievilkāt savos tīklos vācu tautu, ka tā vairs neticēja saviem vadoniem. Tagad vācu tauta atbrīvota no viņas verdzinātājiem — žīdiem. Tā vienota stāv aiz sava Vadoņa un uzticas savai uzvaras vainagotai armijai. Tagad tai nav jāklausa visādiem čukstieniem, kuriem ir kūdīšanas raksturs, bet tā var droši vadīties no tās propagandas, kam ir politiskās audzināšanas nozīme, kas stiprina tautas nacionālo apziņu, gribu un cīņas spēkus. Dr. V. Sanders.

Politiska absurda gadus mūsu politiķi sprieda un gudroja, ar ko latviešiem vislabāk nodarboties. Latviešu uzņēmība privātu nodarbinātību laukā bija apspiesta: deputāti un direktori tautsaimniecību ievirzīja šauru interešu aplokā, privāto uzņēmību greisirdīgi uzskatot par savas varas nostiprināšanas kavēkli. Šai plaisai laipu pārsveda žīdi: nabaga žīdīnam nekā cita neesot ko darīt kā tirgoties. Arī mūsu ievērojamais statistiķis 1922. g. savā grāmatā „Latvija” atrod, ka žīdi esot saprātīgi tirgotāji un Latgalē pagrīmuši galīgā nabadzībā. Nācās arvien biežāk dzirdēt, ka istā vieta latviešiem esot pie arklā, jo latvietis neesot nekāds tirgotājs.

Žīdi vēroja, čukstēja un lēma, ka viņu brāļu vēl pārāk maz aiz letēm. 1881. g. žīdu latviešu zemē bijis 66.000, 1920. g. 79.000, bet 1935. g. — tikai 94.000! „Zemes saimnieks” nebija skops un piedeva klāt mūsu žīdiem vēl tūkstošus no ārzemēm. Latvijas patstāvības laikā tirdzniecībā un rūpniecībā žīdi ieandelēja lielākas kapitālās vērtības nekā gadsimtos iepriekš. Oficiālā statistika un prese žīdu ieguvumus labāka izskata dēļ iegrāmatoja latviešu tautsaimniecības panākumus.

Mūsu zemes vēsturiskajai tirgotāju šķirai, vāciešiem un latviešiem, patstāvības gadus nācās piedzīvot žīdu nospiedošo pārākumu. Šī šķira tomēr ar lepnumu var atcerēties slavā un cīņās noietos vēsturiskos kopceļus. Kas latviešu tirgotāju ciltij paliek vērtīgs mantojums, jaunās cerības uz labāku nākotni.

Dzintars zelta svarā.

Visvecāko laiku vēsture rāda mūsu zemi un tautu kā maiņas tirgotājus, kuri iemaiņījuši dzintaru zelta svarā fenīkiešiem un Vidus jūras braucējiem austrumu tautu rotām. Vērtīgā tirdzniecība mūsu senčiem devusi labklājību un atvērusi tālus ceļus: 1) apkārt Eiropai pa jūru uz Grieķiju, 2) no Baltijas jūras caur Nevu, Volgas iztekām un Kaspijas jūru uz Persiju un 3) caur Daugavas-Dņepras iztekām uz Melno jūru un Konstantinopoli. Šiem ceļiem biežā satiksmē vēl jāpieskaita vācu, somu, vikingu un dāņu Baltijas piekrastes apmeklējumi. Gadsimtos veidojās cieši sakari ar tuvām un tālām tautām, kas brauca šurp pēc mūsu zemes ražojumiem un saulainā jūras zelta — dzintara. Latviešu iedzimtā godprātība tirdzniecībā kļuva pazīstama citām tautām.

Rīga — lieltirdzniecības centrs.

13. gadsimtā Hanzas pilsētu savienības tirdzniecība ar Lībeku, kā šīs apvienības mētropoli, piešķīra Rīgai svarīgu lieltirdzniecības lomu. Jau minētie ceļi Hanzas sistēmā paplašinājās, it sevišķi Eiropas ziemeļu daļā, un ar daudziem nozarojumiem sniedzās līdz Novgorodai un Krakovai. Rīgas tirgoņi mērija tālus un bīstamus ceļus ar precēm uz Krievijas pilsētām, pakļaujot tās savam iespaidam.

17. gadsimta sākumā Rīga kļuva Zviedrijas galvenā tirdzniecības pilsēta, ar apm. 35% Zviedrijas ārējās tirdzniecības apgrozības. Ziemeļu karš, Rīgas un Vidzemes pievienošana Krievijai noslēdza 400 gadu garo periodu vietējās tirgotāju šķiras tapšanai organizētā lieltirdzniecībā.

„Melnā Veža” karogneši.

Tam pašā 17. gadsimtā Kurzemes hercogiste piedzīvoja vēl slavenāku saimnieciskās uzplaukšanas laikmetu. Hercoga Jēkaba ģeniālais tirgotāja gars bija harmonijā ar mās, apm. 400.000 skaitā, tautiņas nobriedu šām darba rokām kuģu būvēšanā un amatu mākslās. Jelgavā un Kurzemes pilsētās hercogu atbalstīja vācu pilsonības tirgotāji. Tirgotāju vidū bija atrodami arī latvieši.

Ar apvienotu darba varonību, pašu rokām būvētiem kužiem, savas rūpniecības ražojumiem un godīgiem līgumiem Kurzemes hercogiste griebeja iegūt stāvokli pasaules tirdzniecībā. Pa daļai tas arī izdevās, jo no Gambijas un Tobago salas kolonijām hercogiste guva lielus tirdzniecības ienākumus. Kolonijās ierīkoja nocietinājumus, ostas, plantācijas un mežniecības. Tobago salā nometināja 700 kurzemnieku ģimenes, bija gādāts arī par iedzimto labklājību. Iedzīmtie aizstāvēja kurzemniekus un reiz pat aizdzina no salas varmācīgos angļus, kuri neatlāti mēģināja izkāpt krastā. Hercogistes karogs ar melnā vēža zīmi lepnī plivoja divos okeanos uz 135 pašu celtiem kužiem. Kurzemnieki 500 rūpniecās un darbniecās no pašu zemes izejvielām ražoja rūpniecības izstrādājumus un dažādas preces kolonijām un pasaules tirgiem. Grūti iedomāties, kādu slaveni vēsturi piedzīvotu Kurzemes koloniālā tirdzniecība, ja angļu mantkāriba nepārgrieztu dzīvības vadus hercoga ārējai politikai. 1651. gada oktobra beigās hercogs ar kuldīdznieka Joachima Denigera starpniecību nopirka Gambijas koloniju no iedzimto virsaišiem, bet angļi šo bagāto koloniju hercogam vienkārši nolaupīja. Jau priekš tam angļi bija parādā kurzemniekiem par piegādātiem kužiem, lielgabaliem, pārtiku un municiju. Parāds sasniedza apm. RM 2.250.000 un angļi to nekad un nevienam nav samaksājuši. 1664. g. angļi piedāvāja hercogam Gambijas kolonijas un naudas parāda vietā Tobago salu, ar noteikumu, ka hercogam vēl jāmaksā angļiem 3% no salas tirdzniecības apgrozījuma. Hercogs padevās un līgumu parakstīja. Bet arī Tobago sala nonāca atpakaļ angļu rokās. 1686. g. hercogs Frīdrihs Kazimīrs Tobago salai iecēla pēdējo gubernātoru, kurš turp vairs nenokļuva, un dažus gadus vēlāk salu sāka atstāt kolonisti un kareivji. Pēdējos kurzemniekus Tobago salā franči aizdzina uz Martinikas salām, kur vēl tagad, kā jūrnieki stāsta, salinieku dziesmās izskanot senlatviešu dainu motīvi.

Tobago, tāpat arī Gambijas, koloniju pārvaldīšanā kurzemnieki pierādījuši uzņēmību un organizatoriskas spējas, saistot kolonijas ar dzimto zemi visos saimnieciskos un kultūrālos virzienos. Angļiem, holandiešiem un frančiem par pārsteigumu, kurzemnieki ātri sāka izmantot kolonijas lielākas zemes bagātības nekā tās bija domātas kolonijas nododot hercogam. Turklāt vēl kurzemnieku humānā apiešanās ar iedzimtajiem angļiem nepatika, jo angļu koloniālā politika bija pilnīgi pretēja un balstījās uz iedzimto izmantošanu, kā to redzam vēl tagad. Tādēļ hercogam bija jāzaudē kolonijas, bet angļiem goda vārds ar hercogu parakstītā 1664. g. 17. novembra līgumā. Atstāsīm pašiem angļiem aplēst fantastiskās summas, kuras tie palikuši parādā latviešu tirdzniecības ciltskokam no 1664. g.

Kurzemnieku būvētie kuģi ceļā uz savu koloniju — Tobago salu.

Jaunās Palestīnas atklāšana.

Ordeņa laikā Livonijā žīdiem bija aizliegts dzīvot, tāpat arī hercogs Jēkabs nav laidis hercogistē žīdus, kuri mītinājušies pie Kurzemes robežām polu muižnieku labvēlīgā aizgādībā. Žīdi izlietojuši visus līdzekļus un viltības, lai iekļūtu hercogistē. Dažām žīdu dzimtām tas izdevies 17. gs. otrā pusē, izmantojot hercoga konfliktus ar muižniekiem. Žīdi spiego, provocē un nodod, palīdzot muižniekiem notvert izbēgušos zemniekus, izspiež no siktirdzniecības apkārtnējo tājus skotus, bet no muižniekiem irē krogus. Zemnieku izsūkšana ir žīdu galvenais mērķis, tādēļ, par naudu vai graudu, žīdi slēpj vai nobēdzina zemniekus no muižnieku vajāšanas un pārdod viņiem aizliegtas preces.

Hercogs ir vēltīgi cīnījies pret žīdu uzmacībām un blēdībām muižniecības aizsardzībā. Beidzot hercogs atstāja žīdus hercogistē, uzliedzot tiem 1695. gadā speciālu žīdu zvērestu, kurā piesaukti visi Vecās derības sodu lāsti zemes virsū un Mozus valstībā,

KUĢI UN ŽĪDI

ja židi nepildītu zvērestu paklausībai un godīgai dzīvei. Hercogam Jēkabam piemitusi vājība: ticēt parakstītam līgumam vai solījumam, neapsverot pretparaksta vērtību. Tādēļ Kurzemes paunu židiņa svinīgais zvērests nav izrādījies labāks par angļu Tobago līgumu. Ar hercoga Jēkaba palāvību židu zvērestam, Vidzemes un Rīgas padošanos Krievijai 1710. g. un Kurzemes pievienošanu 1795. g. — latviešu robežas atvērās Izraēla izredzētai tautai. Uz šo izdevību židi bija tīkojuši jau no tiem laikiem, kad, izstumti no Eiropas tautām dienvidos, atrada savu galveno nometni drausmīgi tumšajā poļu zemniecībā un pie izvirtušajiem muižniekiem. 1695. gadā Kurzemē bija šas tikai kādas 50 židu ģimenes, 1834. gadā Vidzēmē — 530 židu un Kurzemē — 23.000; 1897. gadā Kurzemē židu jau saradies 51.000, bet visā latviešu zemē — 72.000, no tiem Rīgā 14.000. Šie bari nenāca strādāt darbu vai art zemi, bet gan piepildīt Talmuda mācību: „Kam 100 guldenų apgrozībā, tas katru dienu var ēst gaļu un dzert vīnu: kam 100 guldenų ieguldīti zemes īpašumā, tam jāiztiek ar sēknēm un kāpostiem. Mēs esam radīti, lai kalpotu Dievam; vai taisnība neprasa, lai mēs atrastu iztiku bez ciešanām?“ Šai Talmuda zīmē židu bari izklīda pa latviešu zemi: pilsētās, ciemos un tirdzniecības apakšslāņos, lai ar viltību un neģēlību pieveiktu latviešu tirgo-

tāju paša viņa saknē — lauku tirdzniecībā. Netirās skrandās, ar smagu kasti mugurā vai ādai nolemtā zirdziņā, nabadzības karikatūra — „paunu židiņš“ lūdzās zemniekam kaut ko lētāk pirkt un kaut ko dārgi pārdot. Saimniece pirka un židiņu pabaroja, bet saimnieks pārdeva — ādiņas, sarus, vecu dzelzi, stiklus vai kaulus; pagāja gadi, un židiņš jau drošāk iebrauca sētā, prasot pēc līnēm, sēklām un citiem pamatražojumiem, bet zemnieka vezumu ceļā uz pilsētu nelaida gařam savai bodītei. Šis preces un ziņas par lauku cenām židiņam bija jānodod viņa „lielajiem brāļiem“ Rīgā, kuŗi tur dibināja savu tirdzniecības citadelī pēc starptautiskā židu stila. „Lielajiem brāļiem“ Nujorkā jau bija Brodvejas iela, Berlīnē — Friedrichstrasse, tādēļ Rīgā, lauku ceļu, ostas un stacijas tuvumā — Marijas ielai bija jātop starptautisko židu tiklā par uzbrukuma bazi latviešu zemniekam un tirgotājam ar savstarpējās sazināšanās aģentiem visā latviešu zemē.

Visi ceļi ved uz Rīgu.

Krievijas valdīšanas laiks iezīmējās ar mūsu pilsonības un tirgotāju šķiras pagrimšanu. Sākot ar 1860. g. mūsu zemi šķērso jauni dzelzceļi — uz Sibīriju, Vidusāziju un ražīgo Ukrainu. Tie plūdinā caur mūsu ostām līdz 30% no visa Krievijas eksporta un 20% no importa. Ostu tirdzniecības apgrozījumi strauji pieaug katru gadu: no 45 milj. rubļu 1866. g. — 1870. g. līdz 233 miljoni rubļu 1914. g. Līdztekus attīstās lielrūpniecība, bet tā strādā Krievijas noņēmējiem. Latviešu rokās atrodas zemniecības mājrūpniecība ar vairākiem tūkstošiem nodarbināto 40 pagastos; ražojumus izstrādā un pārdod bez starpniekiem paši ražotāji uz leišiem un Krievijas dienvidus guberņās un pilsētās. Ši tradicionālā lauku tirgotāju šķira vienmēr sevi raksturojusi ar ražojumu kvalitāti, atspoguļojot latviešu tirgotāju pirmatnējo tipu: mērojot tālus ceļus citās tautās, viņi nav pārkāpuši svešus likumus, nav ļāvuši sava darba augļus izmantot svešās rokās, bet vienmēr centušies pieturēties pie ierastiem preču noņēmējiem.

Hercoga Jēkaba aplēsums par Anglijai sniegto atbalstu. Aplēsuma oriģināls glabājas vēsturiskā archīvā Rīgā.

Šis gausais process bieži traucējis, vai pat pārtraucis latviešu saimniecisko attīstību, ko pēdējos gadsimtos izmantojuši židi un konjunktūru mākeri. Tālā ar, ienākot un nodibinoties krievu administrācijai, latvieši bija pasīvi židiem pārņemot sīktirdzniecību un biržas procentus no Krievijas apgrozību lielā loma, jo latviešiem radās vēsturiski aizkavēti pienākumi pret savu zemi, ģimeni un tautu. Pāri visiem šķēršļiem atraisījās tautu vitālie spēki — nostiprinājoties dzimtiesībās, gādājot bērniem izglītību, organizējot presi, biedrības un korpus ar pirmiem latviešu dziesmusvētkiem 1873. g. Pilsētās latvieši cēla namus un ieguva nekustamus īpašumus. Viesu uzņemšanas un ēdienu nozāres tirdzniecība attīstījās latviešu rokās, mazākumā izcēlās arī stabili nostādīti latviešu tirgotāji, eksportierī un rūpnieki. Vagu pie vagas un naglu pie naglas — latvieši veidoja savu nākotni.

Vecais karogs aicina.

Godīgās mantības un dziļi izjusto garīgo vērtību produktīvais laikmets latviešu dzīvē, 19. gadsimta otrā pusē izvirzīja hercoga Jēkaba centienu pēcteci — Krišjāni Valdemāru. Apveltīts ar apbrīnojamu enerģiju, drošsirdību un apģarotu savas zemes mīlestību — Valdemārs nāca pie tautas un dedzīgi sludināja: „Prāta gaisma rada kuģniecību un nāk no kuģniecības; kuģniecība paceļ visa apgabala cilvēku darbu un zemes ražojumu vērtību vairāk nekā visi citi rūpniecības arodi.“ Kr. Valdemāra sapnī bija lemts piepildīties ne pie mums, bet Norveģijā. Grūtā laikmetā norveģu tauta, tāpat kā latvieši, meklēja glābiņu emigrācijā, bet, attīstot tirdzniecības floti, kļuva bagāta, ar savas tirdzniecības tonnažu izvērtoties trešā vietā starp Eiropas valstīm.

Mūsu pašu un arī plašās Krievijas jūrskolas pārveidoja pēc Valdemāra projekta. Viņa laikā un vēlākos gados Latvijas piekrastē uzlūvēti vairāk kā 700 prāvi kuģi 7.000.000 zelta rubļu vērtībā. Tie piederēja latviešiem. Nodibinātās latviešu kuģniecības akciju biedrības iezīmē ceļu organizētai latviešu jūras tirdzniecībai.

Comptes
 De la part de la Couronne...
 Le 10 Mars 1710

Letras de Hercego...
 1710
 Le 10 Mars 1710

Tobago sala, kuŗu hercogistei nolauģija angļi, paliekot parada kurzemniekiem miljardu vērtības.

Ļaudis pagrabā pārļaiž baigas stundas, gaidīdami atbrīvotāju — vācu armiju.

Kārlis Krūmajis

Cilvēki pagrabā

Kaŗa sākšanos 1941. gada jūnijā rīdzinieki saņēma ar grūti apslēpjamu prieku. Cilvēki restorānos pie letes samirkšķinājās acīm, saskandināja glāzes „uz mūsu uzvaru“, un neviens nebija šaubu, kam uzvara domāta. Draugi un uzticami paziņas, baŗīgi paskatījušies apkārt, sačukstējās un dalījās novērojumiem un ziņām, ko slepus noklausījušies vācu radio raidījumos. Vācu uzlidojumi radīja pastāvīgas gaisa trauksmes. Bieŗi sajuka vienas trauksmes beigas ar otras sākuma signāliem. Vācu gaisa torpēdas krita, kā prieks skatīties: tieŗi uz militāriem mērķiem. Tikai reta būdele pašā Spilves aerodroma malā izkūpēja gaisā, — ja dzīvo tik tuvu bistamam mērķim, par to neviens nevar ļaunoties. Tomēr katram skaidrs, ka vāci tieŗi negrib postīt Rīgu! Bet ja nu šis stāvoklis ieilgst, ja boļŗeviki var noturēties ilgāku laiku un Rīgai draud visas ielenktās lielpilsētas nelaimes, ko tad? Jābēg, vismaz jānogādā ģimenes droŗibā, bet kurp? Visos kaŗos iedzīvotāji bēg uz zemes iekŗieni, ņini gluŗi otrādi: tikai netuvoties Padomju savienības robeŗām, lai beidzot neiemaldītos ņai paradīzē! Šoreiz jābēg pretim kaŗam, pretim atbrīvotājiem.

Bēgŗana arī sākās, bet drīz vairs nebija iespējama. 27. jūnijā visi satiksmes līdzekļi un ceļi bija aizņēmti: bēga „neuzvaramā padomjarmija“. Bēga tādā skubā, ka Rīga līdzinājās īstam raganu katlam. Iekŗīgā radās kaŗa maŗinu un cilvēku sablīvējumi, ko čekisti kārtoja ar durķļiem un loŗmetējiem ielu stūŗos. Iedzīvotāji varēja tur-

pināt ceļu tikai īsos pārskrēŗienos no vieniem vārtiem līdz otriem. ņur tur skanēja nekārtīgi ņāvieni. Krita pirmie pāniskas upuŗi — civiliedzīvotāji. Neskaŗdras ziņas klīda, ka pānisku pastiprina slavenā „5. kolonna“. ņim ziņām bija pamats, jo latvieŗi sāka kārtot asinsrēķinus ar boļŗevikiem par 13. jūnija ņausmu nakti un čekas upuŗiem.

Kad pārdaugavieŗi, kas 27. jūnija rītā bija atbraukuŗi uz pilsētas centru, ap pusdienas laiku gribēja nokļūt atpakaļ, čekas un jūras ņtāba ļaudis apķīlāja Āgenskalna kuŗiŗus. Arī ielas dzelzceļŗ vairs negāja. Kuŗu katru acumirķli gaidīja, ka uzspridzinās pontonu tiltu. Cilvēku straume skrieŗus devās tam pāri. Pretim nāca kaŗa maŗinas, traktori vilka salaupīto mantu vezumus, brauca artilerija, steidzās pelēkas, skrandainas kājnieku vienības; daudzi bez ieročiem, kailām kājām, ievainoti. Kaŗŗ bija pievirzījies pavisam tuvu. Sirdīs bija satraukums un priecīgas cerības.

Pēcpusdienā Rīga faktiski bija pārdalīta, jo pāri tiltam pārļaida tikai atseviŗkus pulciņus. Namu pārvaldnieki un pilsētas rajonu izpildkomiteju uzticības vīri vēlreiz apskraidīja namus un dzina iedzīvotājus dāŗzos un laukumos rakt patvertnes gaisa uzbrukumiem. Augŗejo stāvu iedzīvotājiem bija stingri noteikts, ka viņi nedrīkst naktis uzturēties savos dzīvokļos.

„Bet ja mēs nebaidāmies par savāmniecīgajām dzīvībām?“

„Tas nav jūsu dzīvību dēļ, bet lai novērstu signālīzēŗanu ienaidnieka lidotājiem!“

ņai pašā nolūkā sētniekiem pavēlēja nekāvēŗoties noraut visas gaisa antennas. Garnizona komandieris deva rīkojumu pēc rīkojuma. Ziņoja jau par pirmajiem upuŗiem, kas noŗauti par „sazināŗanos ar ienaidnieku“.

ņai vakarā ļaudis pārcēlās pagrabos. Sākās neparasta dzīve arī Auces ielas 10. nama bumbu droŗajā pagrabā. Tajā ievācās ņi un blakus nama iedzīvotāji, kā arī daŗi viņu draugi. Viņiem savās mājās nebija tik droŗa patvērums un arī nepatika list dāŗzos izraktajās bedŗēs, kur kājas mirka dubļos un aiz apķakles bīra smiltis. Pagrabā sanesa salmu maisus, matračus un pakļjus, spaini dzeramā ūdens un katrs kādu kurvīti pārtikas. Vienā stūŗi dega sveces gals, vāji apgaismodams uztraukto cilvēku pulciņus. Bērniem sākumā ļoti patika ņi neparastā mājvieta. Viņi spēlēja paslēpŗanos pagrabu gaitēŗos un kaktos, pīdamies pa kājām lielajiem, kas nekur neatrada miera. Pieauguŗie ik brīdi līda pie blakus pagraba loga, no kuŗa varēja redzēt daļu Uzvaras laukuma, Raņķa dambi, Torņkalna preču staciju, namu grupu ap pontonu tiltu galu un tālāk pāri Daugavai — Iekŗīgas torņus. Droŗākie neapmierinājās ar ņo nerēto novēroŗanas punktu un kāpa augŗējos stāvos pie aizsegtajiem kāpņu telpas loŗiem.

Novēroŗana visur deva vienādas ziņas: boļŗeviki steigā atkāpās. Iekŗīgas pusē kaut kur jau dega, cēlās melni dūmi. Briŗiem ņāva zenīrtalerija. Dobji grāvieri liecināja, ka kaut kur krit lidmaŗinu bombas.

Saulei norietot, viss kļuva mierīgāks, klu- sāks. Varēja dzirdēt kāpurķēžu žvadoņu. Laikam pāri tiltiem gāja tanki. Bērņus no- guldījuši improvizētajās pagraba gulvietās, pieaugušie izlida no pagraba un apmetās zā- lītē zem kuplas liepas. Smaržoja ziedošie Pārdaugavas dārzi. Kāds bija pagādājis pu- deli konjaka un vīna. Vienīgā glāzīte celoja apkārt, saslēgdama šos vienāda likteņa sa- pulcētos cilvēkus „pagraba ļaužu brālībā”. Meitenes paklusām uzsāka dungot kādu tau- tas dziesmu, bet, vecāko apsauktas, drīz ap- kļusa. Pāris jaunēku apspriedās, ka drusku vēlāk būtu jāiet izlūkos, lai redzētu, kas no- tiek citur. Viens bija skaidrs: šai vakarā lielākā daļa rīdzinieku gluži tāpat pārcēlās uz dzīvi pagrabos un gaidīja izšķirēju stundu jau rit.

Šai nakti pieaugušie nosnaudās pa stundi- ņai kur kuprais. Mierīgu miegu negulēja ne- viens. Pagrabā ieraudājās bērns, ēkustot skaitīja lūgšanu vecāka sieviete, pēkšņi pa- visam tuvu ierējās zenīrtalerija. Otrā dienā daži posās uz darbu, lai viņus neieskaitītu „kaitētājos”. Citi izgudrēm ziņoja pa tālrūni priekšniecībai, ka nevar ierasties darbā, jo nelaiži pāri tiltiem. Pa daļai tā arī bija pa- tiesība: daži gājēji atgriezās pāri netikuši; citi agrāk vai vēlāk bija pārļauti. Par tiem nu bažījās piederīgie. Daudzās iestādēs de- žūrants bija atbildējis, ka priekšniecības nav un darbi nenotiek. Jaunie izlūki atnesa gluži nepatīkamas ziņas, ka Auces ielas ga- los nostādīti lielgabali, tā tad te vēl taisās karot. Dūšīgākās ģimenes kopējas ar tuk- šām piena pudelēm aizskrēja uz veikalu. Bolševiku atkāpšanās ainas turpinājās visu dienu. Arī vācu aviācijas uzlido- jumi atkārtojās; tad visapkārt ribēja lielga- bali, tarkšķēja ložmetēji, tātumā dunēja gaisa bumbu grāviņi. Stāstīja, ka Mil- grāvja virzienā redzami jauni dūmu stabi. Pagraba stratēģi sprieda, ka noticis sekmīgs uzlidojums degvielu noliktavām.

Satraukumu radīja bolševiki, kad tos rei- zēm pamanīja turpat blakus dārzos. Viņi apskatīja iedzīvotāju izraktās patvertnes, vai tās nevar izmantot ierakumiem un lož- metēju ligzdām. Par laimi, pagraba ļaudis nevienu neinteresēja. Nerēdēja arī milicis un „sarkangvardus”, no kuru varmācības vis- vairāk baidījās. Gluži otrādi, pagraba jau- nekļi ziņoja, ka netālu, Uzvaras laukuma malā, kāds milicis nosviedis savu mundieri un uzkabī ar visu „naganu”. Acimredzot tas bija atradis par prātīgāku dezertēt no dienesta. Diena pagraba krēslā bija garlaicīga. Tā apūka pieaugušajiem, kas mēģināja izklaidēties ar lasīšanu vai kāršu spēli; gluži neciešama tā kļuva mazajiem, kas nespēja vien noraudāties, kad tumšajos gaitēnos sadauzījās pret nepierastajām sie- nām, vai kad saņēma pamācības neskraidīt un netrokšņot. Vīriešus padarīja ignus ta- bakas trūkums un sieviešu jautājumi pēc katra lielgabalu grāviena, vai tik pagrabs izturēšot.

Pagrabs izturēja. Par to varēja pārlieci- nāties nākamajā dienā. Tā atnāca rosīgāka par iepriekšējo. Novērošanas posteni pie lo- dzīņa varēja vērot neparastas ainas. Pa Raņķa dambī tiltu virzienā aizjonoja kāda baterija un, brīnumš — ieņēma pozīcijas Uz- varas laukuma malā, vērsot stobrus uz Au- ces ielas pusi. Brokasta laikā sievas atkal skrēja uz veikaliem ar tukšām piena pude- lēm, bet tāpat tukšā arī nāca atpakaļ. Kāda dūšīga ģimenes kopēja par to tā noskaitās, ka aiztecēja uz veco dzīvesvietu — sagādāt ēdamo bērniem un smēķus vīram. Bet tad sākās rosīga kara darbība Uzvaras laukuma un apkārtnes rajonos. Nu bija ko vērot.

Dūmu stabi cēlās visās Rīgas malās. Sāka degt Pēterja baznīcas tornis. Milzīgi grāviņi vēstīja, ka uziet gaisā tilti. Kāda meitene, kas bijusi izlūkos kaimiņu mājā, nepieku- susi stāstīja, kā sabrucis no turienes saska- tāmais dzelzs tilta posms. Turpat acu priek- šā — jūrskolas rajonā — sagruva daži nami un sākās ugunsgrēki. Šāva lielgabali un lož- metēji no ielu stūpiem un dārzēm vistuvā- kajā apkārtne. Pāri Uzvaras laukumam gāja padomjarmiešu ķēdes: vienreiz no Torņkalna preču stacijas puses, otreiz pretējā virzienā. Ložmetēju kārtas kapāja laukuma smiltis. Dažu desmit soļu attālumā palika guļam kritušie un ievainotie. Kas tur kaņoja? Uz- varas laukumā tai dienā cīnījās paši bolše- viki savā starpā, tur nebija šaubu, bet kaut kur Rīgas priekšpilsētās, varbūt arī Torņ- kalna stacijā, bija jau vācu armijas priekš- pulki. Lidmašīnas grāva bolševiku spēku sablīvējumus pie tiltiem. Tie bija uspri- dzināti, bet vēl pēcpusdienā uz turieni de- vās nogurušu un noputējušu kaņavīru pul- ciņi — gan kājām, gan mašīnās, ar lielga- baliem un ložmetējiem.

Grāviņiem un sprādzieniem uz brīdi ap- klostot, pagraba ļaudis atkal paretam uz- kāpa savos dzīvokļos palūkoties. Arī tur bija ko redzēt. Apakštāva dzīvokli, izsitot logu rūtis, bija ielidojušas divas granātas šķembas. Tās bija izgājušas cauri dzīvokļa starpsienai un atsitušās pretējā sienā. Šķem- bas atrada un bija apbrīnošanas priekšmets līdz tam laikam, kad cita dzīvokļa ipa- šnieks divus stāvus augstāk parādīja savu priekšnamu. Šai dzīvokli bija ielidojusi gra- nāta pa logu no Uzvaras laukuma puses un sprāgusi, atsitoties priekšnama sienā. Tur bija lūzpu un lupatu vairāk kā vajag, jo nebija vairs ne drēbju pakaramo, ne drēbju. Vēlāk varēja apskatīt citas granātas sprā- dziena pēdas ārīsenā vīrs bumbu drošā pagraba. Viss tas tā bija, bet pagrabs iztu- rēja, un visi iemītnieki joprojām bija sveiki un veseli.

Ak jā, par vienu tomēr nebija ziņu. Par sievieti, kas no rīta aizgāja uz savu dzīves- vietu dažus kvartālus tālāk. Viņa nebija vēl atpakaļ nākusi. Vīrs sēdēja sadudzis kaktā. Divi mazi bērni laiku pa laikam prasīja pēc mātes. Viņš mierināja mazos: gan jau nāks, paspēlējieties. padziediet, bet pats domāja, ka viņa vairs nenāks nekad... Zēni, kas gā- ja izlūkot apkārti, stāstīja, ka uz ielām guļ nošauti civiliedzīvotāji. Sīrnīga kaimiņie- ne, noraususi slepus asaras no acīm, aicināja mazos pie sevis, deva viņiem konfektes, bet viņi taujāja pēc mātes. Viņu mazajā pasaul- lītē to vēl nekas nespēja aizvietot...

Novērošana pie lodziņa turpinājās. Va- karā sāka degt Torņkalna preču stacija tur- pat pāri laukumam. Kā lāpa deg Pēterja baznīcas tornis, deg arī citas celtnes lekš- rīgās, un iesārti dūmu stabi ceļas gaisā tālā- kos rajonos. Visa Rīga tinas liesmās un dū- mos. Kā nikni suņi rej lielgabali, aizrida- mies kreķš ložmetēji, doņji dun spēcīgi grā- vieni. Te uzplūst, te pagaist lidmašīnu mo- toru rūkoņa. Sprāks un sprēgā preču staci- jas ugunsgrēks. Uzvaras laukumā parādās savādi balti stāvi. Kaut kas tur krēslā pland. Nolaidušies izpletu lēcēji? Nē, sanitāri bal- tos tērpos ar Sarkanā krusta karogiem un nestuvēm apstaigā šo kaujas lauku. Šai baismīgajā naktī tikai retajam pagrabā aiz- darās acis. Simtiem drūmu domu izdōmā vientuļais vīrs pie mazo bērnu guļavietas.

Vēl viena sajukusi diena. Vēl kaut kur šauj, heidz kūpēt nodegušās ēkas, sabruk Pēterja tornis, un Rīgas seja pēkšņi kļūst tik divaini sveša. Iesmēldzas sirds par kaut kā mīļa zudumu...

„Kāpēc mūsu mamma nenāk?” tur divi mazie simto reizi taujāja savu.

„Kāpēc viņi vēl nenāk?” cits citam jautā pieaugušie.

Pievakarē mazie iekļiedzas pēkšņā priekā: tā, ko viņi gaidījuši tik nepacietīgi, beidzot tomēr atnākusi. Viņa vairākkārt mēģinājusi nākt, bet padomjarmieši dzinuši atpakaļ. Bei- dzot palaimējies atskriet, kaut arī lodes- džinkstējušas apkārt.

Vakara krēslā pie ielas žoga parādās kāds padomjarmijas virsnieks kopā ar komi- sārū. Novērotāji redz viņus runājam ar sēt- nieci pie vārtiņiem. Tad viņi pieiet uz ielas pamestai vieglajai automašīnai un mēģina to iedarbināt. Velti, neiet. Viņi kaut ko iz- ņem no mašīnas un pazūd. Sētniece pastāsta sarunu. Viņi jautājuši, vai no šīs mājas jumta neesot šauts. Klausītājiem notīrpst kājas. Šis ir tas jautājums, pēc kuņa ved ārā visus iedzīvotājus un liek pie sienas. Bolševikiem atbildējis, ka bēniņi noslēgti un uz jumta neviens nevar nokļūt. Padomjar- mieši šoreiz apmierinājušies ar automašīnas pulksteņi... Tumsā kādam liciņ, ka uz ielas sarunājas vāciski. Citi gaida čekistu ierašanos un simto reizi apskata visus kak- tus, kā varētu bēgt, ja viņi nāktu. Sakari ar ārpusauli satrūkuši: telefona vadi sašauti tepat pie mājas, elektrības vairs nav, un ra- dio, ko slepus mēdza klausīties, klusē. Šī tad nu ir pati baigākā nakts. Neviens pat ne- vēro vairs retos šāvienus un ugunsgrēku blāzmas. Klausās soļos un čukstos, un divi vīri satrūkstas un nolamājas, kad, bezmieģā klejodami, pēkšņi sadurās pagraba gaitēnu tumsā.

Un tad nāk saule! Pēkšņi uz ielas dzird mierīgus vārdus vācu valodā, redz dažus zili pelēkus tērpus, inteligentas sejas. Arī viņi interesējas par automašīnu. Kam tā pieder- rot? Vai tā nav divaina valoda šai zemē, kur viss nacionalizēts un privātipašums ir noziegums? Viņi saņem atbildi, ka mašīnu sabojājis un te atstājis šoferis, kas aizbē- dzis, lai nebūtu jābrauc līdz izpildkomitejas vīriem. Vācu kaņavīri iekāpj mašīnā, dažās minūtēs viņi atraduši un izlabojuši tīšo bo- jājumus; priecīgi iespurdzas motors, un viņi aizbrauc Torņkalna virzienā.

Pagraba iedzīvotāji lien ārā no savām alām, skatās un brīnās, cik gaiša atkal saule. Bet vēl nevar ticēt, vai tiešām vairs bries- mas nedraud. Kas notiek viņā pusē Dau- gavai?

„Pils torni karogs!”

„Jā, bet kāds? Vai nav sarkanais?”

„Sarkanbaltsarkanais!”

Vēl grūti ticēt, bet kad vējš saplīvo ka- rogu, mazajā tālskati kļūst skaidri redzama baltā švika.

„Urrā! Lai dzīvo!”

Visi sāk runāt skaļi, visi sāk kustēties, it kā baigajā ēnu valstī kāds būtu iepūtis spirtu dzīvības dvasi. Nepaieš ne desmit minūšu, kad kaimiņu mājā pāri ielai no augšas stāva līdz ielai izklājas bārkstains sarkanbaltsarkanais svētku karogs. Un ma- zā Auces iela, tāpat arī citas, pēkšņi ietērp- ūšas karogu vijā. Kur tie slēpti visu drausmo bolševiku varas gadu, kad tāds karogs jau bija noziegums pats par sevi?

Ļaudis iziet ielās un vēro atdzimšanu. Skats ātri pārslid līķiem un postažām, lai ar siltu prieku apstātos pie katra vācu kaņavīra, ko sastop ielās. Ar katru gribas uzsākt draudzīgu sarunu, katram spiest roku un teikt paldies par šo brīdi, kas latviešus iz- rāvis no nāves ēnas, atdevis cilvēciskai dzī- vei. Šī diena ir lielākā svētdiena Rīgā, kaut arī kalendārs rāda otrdienu 1941. gada 1. jū- lijā.

VINSTONS ČERČILS — ANGLIJAS KAPRACIS

Vinstonu Čerčilu vēl nesen angļu politiskās aprindās, to starpā viņa paša partijas biedri — konservatīvie, uzskatīja par avantūristu un nenosvērtu politiķi, kuŗa politiskai darbībai konsekventi jānovēd pie jauna kara. Viņam tāpēc baidījās uzticēt kādu iespaidīgāku posteni valdībā, jo visiem vēl bija labi atmiņā viņa neveiksmīgie un dēkainie pasākumi pagājušajā karā, kā, piemēram, nelaimīgā Dardaneļu ekspedīcija, kas beidzās tik traģiski un prasīja no angļiem ārkārtīgi smagus cilvēku un materiālu upurus. Neticis pie noteicēja vārda ne valdībā, ne savā partijā, kuŗas vadošās personas to uzskatīja par „briesmu bērnu” un bīstamu politisku diletantu, Čerčils pievērsās aizkulisu politikai un šeit viņam, pateicoties savai enerģijai un intriganta talantam, izdevās radīt pašā konservatīvo partijā opozicionāru grupu, kuŗā bez viņa paša iegāja tādi pat godkāriģi, neapmierināti un uz visām avantūrām spējīgi elementi kā Idens, Defs-Kupers, Haralds Nicholsonss un žīds Hors Beliša. Šī grupa attīstīja ļoti enerģisku agitāciju pret katru izlīgšanas politiku, pārmeta Baldvina valdībai pārāk lielu piekāpību Vācijas un Itālijas priekšā, prasīja aktīvāku Anglijas līdzdalību Eiropas kontinenta jautājumos, Tautu savienībā un alianču sistēmu dibinātā „kollektīvā drošībā”, kas faktiski nenozīmēja neko citu, kā Vācijas ielenkšanu. Bet sākumā Čerčilam un viņa domu biedriem nebija Anglijā lieli panākumi, toties necerētā kārtā šī bīstamā kara propaganda atrada dzīvu atbalsi Amerikā, kur Čerčilam bija izdevies gūt dažu preses organu un radiatoraitāju labvēlību. Bet kad pēc tam Čerčila uzskatus visiem diplomātiskās iespaidošanas līdzekļiem sāka atbalstīt arī prezidents Ruzvelts un amerikāņu valdība, angļu valdība, sevišķi pēc Čemberlena nākšanas pie varas 1937. g., arvien vairāk bija spiesta padoties Čerčila un viņa domu biedru iečukstējumiem, līdz beidzot Čerčils, kuŗu vēl nesen uzskatīja par politisku liķi, bija kļuvis it kā par faktisko valdības galvu un pārņēmis nevarīgo Nevilu Čemberlenu savā politiskā aizgādniecībā. Tagad Anglijā sākās drudžaina bruņošanās, iejaukšanās visos Eiropas kontinenta jautājumos, un tā Vācijai un Itālijai naidīgā politika, kuŗai neizbēgami vajadzēja novest pie bruņota konflikta. Čerčila kara propaganda beidzot pārņēma plašākas angļu sabiedrības aprindas, un, lai cik dīvaiņi tas izklausītos, arī augstāko garīdzniecību, kā to liecina desmit anglikāņu bīskapu, ar Jorkas archibīskapu priekšgalā, 1938. gadā parakstītais „manifests”, kuŗā starp citu teikts, ka Anglija esot palaidusi gaŗām neizmantotus vairākus izdevīgus gadījumus uzsākt svēto kara par „starpautisko tiesību un starptautiskās morāles principiem”.

1938. gada rudenī pēc Minchenē panāktās vienošanās starp Vāciju un Itāliju no vienas puses un Angliju un Franciju no otras puses, Čemberlens vēl gan panāca parlamentā piekrišanu savai politikai, jo konservatīvā opozīcija vēl neuzdrošinājās balsot pret viņu. Čerčils ir savu grupu no balsošanas atturējās, būdams pārliecībā, ka vēl nav pienācis īstais laiks izšķirējam uzbrukumam Čemberlena valdībai. Kamēr Čemberlens toreiz vēl aizstāvēja uzskatu, ka sadursme starp nacionālsociālismu un

fašismu no vienas puses un demokratiķām no otras puses nebūt nav neizbēgama, Čerčils kādā 1938. g. 16. oktobrī Amerikai vēltītā radiorunā izteica gluži pretējas domas, proti, ka šāda sadursme esot pilnīgi nenovēršama. Čerčilu un viņa propagandu ar lieliem naudas līdzekļiem atbalstīja angļu plūtokratija, kas par katru cenu gribēja nomākt nacionālsociālistisko Vāciju. Ar lielkapitālistu un žīdu palīdzību un pateicoties savai nenogurdināmai enerģijai, Čerčils tad arī no politiska liķa kļuva par iespaidīgu politiķi, kas faktiski, Čemberlenam vēl esot par ministru prezidentu, sagrāba valsts grožus savās rokās. Čerčils, kas 1918. un 1919. gadā gribēja ar visiem līdzekļiem gāzt padomju varu Krievijā un vienmēr bija uzskatāms par nesamierināmu boļševiku ienaidnieku, iestājās par draudzību un savienību ar Padomju Krieviju, lai panāktu Vācijas galīgu ielenkšanu. Salasījies žīdu emigrantu tendenciozos un melīgos rakstus par apstākļiem Vācijā, Čerčils bija pārliecināts, ka vēlākais sešus mēnešus pēc kara pieteikšanas izdosies gāzt nacionālsociālistisko valdību Vācijā un tās vietā nodibināt angļiem padevīgu varu. Tāpat Čerčils pareģoja, ka saimnieciski Vācija nevarēsot izturēt kara pat sešus mēnešus.

Neraugoties uz visu ar plašiem naudas līdzekļiem atbalstīto un ar lielu enerģiju veikto propagandu, Čerčilam vēl 1939. gada vasarā vajadzēja pielikt daudz pūļu, lai panāktu kara pieteikšanu Vācijai. Bet noziedzīgā kara propaganda jau bija laidusi angļu sabiedrībā pārāk dziļas saknes, un arī Čemberlens nebija tas vīrs, kas prastu pienācīgi novērtēt Vadoņa miermīlīgos priekšlikumus un pieņemt tos pret Čerčila un citu kara tīkotāju gribu. Vācu priekšlikumi tādēļ palika 81 stundu bez atbildes, un tikai 28. augusta vakarā angļu vēstnieks Berlīnē paziņoja vācu ārlietu ministrijai, ka tie noraidīti.

Čerčils — tāpat kā Savienoto valstu prezidents Ruzvelts — ieies vēsturē kā šī kara galvenais autors un vainīgais. Sistēmiski un neatlaidīgi gadiem ilgi Čerčils centās sasniegt savu mērķi — nacionālsociālistiskās Vācijas sagrašanu.

Čerčila bezprincipu politiku vispildgāk raksturo viņa izturēšanās pret boļševikiem. Viņš kopš pat boļševiku nākšanas pie varas Krievijā bija to niknākais ienaidnieks un kā toreizējais kara ministrs ierosināja un organizēja 1918. un 1919. gadā bruņotu intervenciju Krievijā, atbalstot ar milzu summām (110 milj. mārciņu sterliņu) un kara materiāliem krievu baltgvardu armijas. Viņa mērķis tomēr bija nevis atbrīvot daudzās Krievijas tautas, bet gan restaurēt cara varu un atjaunot Krieviju tās agrākos apmēros. Un tagad šis agrākais krusta kara sludinātājs pret Padomju savienību ir lielākais boļševiku draugs, ar kuŗu palīdzību viņš grib panākt pasaulē „brīvības, cilvēcības un starptautisko tiesību” uzvaru un nostiprināšanos. Šo augsto principu labā viņš tad arī apsolījis boļševikiem Latvijā un citās Baltijas tautas — to pilnīgai iznīcināšanai un izdeldēšanai.

Kā cilvēku, kuŗš savu mērķu sasniegšanai neatsakās ne no kādiem līdzekļiem, Čerčilu labi raksturo šāds viņa kādreizējā drauga deputāta Kenvortija 1933. gadā iz-

Vinstons Čerčils — mūžīgais kūdītājs uz kara, vācu nīdējs un „nepārspējamais melu labrikants” paliek savā līdzšinējā amatā. Baudot diktatora tiesības, viņš var atkal turpināt savu pasaules graušanas darbu. Šis vīrs, uz kuŗu Anglija likusi savas pēdējās cerības, jau no jaunības ieradīs iet pāri liķiem, lai apmierinātu savu aklo un pārdošo personīgo godkāriģību.

Angļu strādnieku vadītājs Lansberijs 1919. gada 12. jūlijā par viņu rakstīja „Daily Herald” slejās: „Viņš dzīvē nepazīst nekādu šaubu, izņemot rūpes par sevi un mantīgo šķiru interesēm. Visos savos sirojumos kā politiskās laimes zirdziņa seglotājs viņš arvien pratis ierīkot lietas tā, ka viņam būtu nodrošināts savs stūrtis pie valsts labuma siles, pie tam vēl arvien tas vislabāk samaksātais un ienesīgākais stūrtītis.”

dotos memuāros atstāstītais gadījums. Konservatīviem 1924. gadā nākot pie varas, ministru prezidents Baldvins gribējis piešķirt kādu posteni valdībā arī Čerčilam. Konservatīvo partijas vadoņi tomēr bijuši pret kāda svarīgāka posteņa nodošanu Čerčilam, un tādēļ Baldvins piedāvājis pēdējam Lenkesteras kanclera amatu, kas faktiski ir ministra bez portfeļa postenis. Čerčils izlicies ļoti apmierināts un ar pateicību pieņēmis šo priekšlikumu. Bet kāds bijis Baldvina pārsteigums otrā rītā lasot avīzēs, ka viņš iecēlis Čerčilu par finanču ministru. Baldvins, lai izvairītos no skandala, negribējis vairs atsaukt laikrakstu ziņojumu un apmierinājies ar Čerčila paskaidrojumu, ka viņš esot pārpratis vai pārklaušījis ministru prezidenta vārdus. Tā, pateicoties tikai šim blēža trikam, Čerčils 1924. gadā tika par finanču ministru. (Skat. Kenworthy „Sailors, statesmen and others”.)

Tāds ir Čerčils kā cilvēks un politiķis, un tāpēc nav brīnums, ka arī šī kara pasākumos viņš cietis vienu neveiksmi pēc otras. Ja tomēr par ko ir jābrīnās, tad tikai par angļu tautu, kas ļāvusi šim neveiksmīgam un nemākulīģajam politiķim ieraut sevi karā un tagadējā izšķirējā brīdī nodevusi valsts varu un savu likteni šī jau vairākkārt politiski bankrotējušā cilvēka rokās.

R. L.

Iznīcinātās lidmašīnas

Sai kara vācu aviācija atkārtoti un neapstrīdami pierādījusi, ka tā vairs nav tikai palīgīdzeklis, bet gan patstāvīgs visai iespaidīgs bruņoto spēku kaujas ierocis, kas daudzās kaujās panāk uzvaru bez citu ieroču šķiru iejaukšanās. Sevišķi cienījamu vietu aviācija ieguvusi kā bīstams pretinieks ienaidnieka jūras spēkiem, patstāvīgos uzbrukumos iznīcinot pat visvarenākos kaujas kuģus. Aviācija ir arī cietokšņu sagrāvēja, atbrīvodama ceļu virszemes kara spēkam. Aviācija kļuvis nepārspējama lielajās iznīcināšanas kaujās, kad jāsalauz ielenkto divīziju un korpusu pedējā pretestība.

Visur, kur parādās vacu kara lidmašīnas, tām mēģina stāties pretī ienaidnieka lidaparāti, bet vacu pārākā aviācijas un ieroču tehnika, kā arī lidotāju augstākā skola un cīņas morāle vienmēr sasniedz pārkumu arī gaisā. Vācu bruņoto spēku virspavēlniecība ik dienas ziņo par desmitiem un simtiem gaisa kaujās notriektu vai citādi iznīcinātu ienaidnieka lidmašīnu. Austrumu karaģājienā iznīcināto boļševiku lidmašīnu skaits pārsniedz jau 20.000, pie kam tikai šogad vien no 1. janvāra līdz 20. februārim iznīcinātas 1189 boļševiku lidmašīnas: 699 — gaisa kaujās, 159 ar zenīrtaleriju un 331 uz zemes. Katru dienu šim skaitam pievienojas jauni ienaidnieku lidmašīnu zaudējumi visās frontēs.

Noteiktais iznīcināto ienaidnieka lidmašīnu skaits bruņoto spēku virspavēlniecības kopsavilkumos dažam labam nezinātājam rada nesaprašanu, kā gan kaujas apstākļos ikkatrā gadījumā var noskaidrot, cik lidmašīnu sašauts gaisā, cik iznīcinātas ienaidnieka aerodromos uz zemes? Un tomēr šie skaitļi ir vienmēr pareizi, jo vācu karavīru godaprāts te nepieļauj nekādu patvaļu aprēķinos. Tādēļ arī virspavēlniecība pēc bagātīgās kara pieredzes izstrādājusi stingrus noteikumus iznīcināto lidmašīnu skaita noteikšanai un stingri raugās, lai šos noteikumus ievērotu. Pastāv labi pārdomāta kontroles sistēma, ar kuŗas palīdzību pārbauda visu gaisa kaujas spēku ziņojumus par panākumiem. Šeit atzīmēsim svarīgākos apstākļus, kas jāievēro, atzīmējot vienas vai otras ienaidnieka lidmašīnas iznīcināšanu. Ienaidnieka lidmašīnu atzīst par iznīcinātu, ja pēc sašaušanas novērots: 1) ka tā nogāžas un atsitas pret zemi, vai 2) krīt zemē degdama, liesmu pārņemta. Šajos abos gadījumos, kas arī visbiežāk sastopami, ienaidnieka lidmašīnas iznīcināšanas fakts nerada ne mazāko šaubu. Ja pretinieka lidmašīna piespiesta nolaieties un tā sasniedz zemi ienaidnieka pusē aiz frontes, to par iznīcinātu neuzskata, turpretim, ja tā nolaižas vacu pusē, tad to pieskaita iznīcinātām. Ja gadās, ka pēc piespiestas nolaišanās ienaidnieka pusē lidmašīnu izdodas sašaut artilērijai vai sadragāt bumbām, tad, protams, tā pavairo iznīcināto skaitu. Lidmašīnu „ievainojumu” pazīmes ir baltu vai melnu dūmu strūkļas aiz tām. Šajos gadījumos bojāts motors, degvielu tvertnes vai arī radusies ugunsnelaime. Lidmašīnām gan steidzīgi jāmeklē nosēšanās vieta, bet par iznīcinātām tās vēl nevar uzskatīt. Bieži atkārtojas ziņojumi par lidmašīnu iznīcināšanu ienaidnieka aerodromos — uz zemes. Šajos gadījumos par iznīcinātām atzīmē tikai tās lidmašīnas, kas pēc bombardēšanas paliek zemē liesmu vai dūmu pārņemtas, vai kuŗām sapostītas svarīgas daļas, piem., ķermenis vai

Sašautā ienaidnieka lidmašīna degdama krīt — tā neapstrīdami uzskatāma par iznīcinātu.

Ši lidmašīna nav pieskaitāma iznīcinātām, jo Vikersa „Wellingtonam” ir 5—6 vīru apkalpe, bet ar izpletņiem izlēkuši tikai 4 vīri. Šādos gadījumos nosakot lidmašīnu iznīcināšanu, skaidri jāzin tās tips un apkalpes lielums.

Lidmašīnai pēc gaisa kaujas atdalījies labais plāksnis — tā ir iznīcināta.

plāksni. Nav šaubu, ka iznīcinātām pieskaitāmas arī tās lidmašīnas, kam pēc gaisa kaujas vai zenīrtalerijas iedarbības atļūst kāda svarīga daļa. Dažreiz, kad ienaidnieka lidmašīna gaisā bojāta, glābdamās no tās izlec apkalpe. Šajos gadījumos ievēro lidmašīnas tipu un izlēkušo lidotāju skaitu. Ja, pēc tipa spriežot, izlēkuši visi apkalpes locekļi, lidmašīna ir iznīcināta, jo tai drīz jānogāžas, bet ja visi nav izlēkuši, par tās iznīcināšanu nevar ziņot: varbūt, ka palikušais novadīs lidmašīnu drošībā.

Bieži vien lidmašīnas komandieris pēc gaisa kaujas atgriežas savā lidostā vai bazē neziņā, vai viņam izdevies kādu ienaidnieku notriekt vai ne. Grūti iedomāties viņa prieku, ja tad viņam pretim steidz citi lidotāji, kas novērojuši viņa panākumus un redzējuši sašauto ienaidnieku. Kamēr viņam spiež roku apsveicot, kāds lidostas apkalpes vīrs jau smaidot stājas pie virziena stūres plāksņa ar krāsu trauciņu un otu. Sekodams kara lidotāju parašai, viņš uztriepj krāsu švīku. Un kad šādu švīku, kam katrai atbilst viena iznīcināta ienaidnieka lidmašīna, uz plāksņa saradies apaļš skaits, tad ir iemesls kantīnē dzert glāzi vīna, un draugi sumina varonīgo lidotāju.

K. K.

Ienaidnieka lidmašīna sadrūp triecienā pret zemi.

Uz zemes iznīcinātas lidmašīnas: divas, kas deg lidlaukā, un trešā — angarā. Pārējās neskaita par iznīcinātām, kaut arī bombardēšanas laikā būtu cietušas.

Zīm. no „Adler-Jahrbuch” 1942.

Latviešu brīvprātīgie pret bolševiku bandām

Tālu austrumos, kur cīnās latvju brīvprātīgie, starp mēness norietu un saules lēktu ir vismelnākās tumsas stundas. Tad sargi, kas stāv posteņos, sastingst uzmanībā. Soļi nostāj, lai arī kā saltu kājas. Sargi klausās, vai nesadzirdēs ienaidnieku liekam.

Kad tuvojas saules lēkts, melnais tumsas auts pārplīst, un vārie gaismas stari strauji pārklāj zili dūmakaino debess malu. Šai brīdī kā pēc komandas atmosfēras sādza: sniegā čirkst sievu soļi steigot uz aku, sprauslo zirgi, zāģis uzsāk savu vienmuļo melodiju.

Pēkšņi postenis ierauga, ka pusteciņus steigot kāda zemiece. Sargs nepagūst jautāt, kas noticis, kad nācēja izdveš: „Mīlie draugi... laupītāji...”

„Kur? Cik?” sargs ātri prasa.

„Tepat aiz sādžas, astoņi.”

Kopā ar pārbiedēto zemnieci sargs nozūd mītnē. Kaņabiedri patlaban iebauda brokastis. Vēsts par ienaidnieku ātri izplatās telpā. Kafijas krūzītes un iekostie maizes rīcieni sabirst uz galda.

„Kas nāks?” asi iejautājas ložmetēja vada komandieris kadets K-ja.

„Es... es... es arī!” skan no visiem istabas kaktiem. Tikai mirklis, un pulciņš brīvprātīgo jau ārā.

Kadets K-ja ved. Zēni jūt, ka šoreiz viņus neviļ, kā dažkārt uztraukumā gadās. Viņi tik daudz dzirdējuši un redzējuši šo bandītu „varopdarbus” — nodedzinātas mājas, nogalinātas mātes un bērnus, izlauptas mājas, pat iztukšotas, zemē apgāztas zemnieku abras ar maizes mīklu...

Tūlīt aiz sādžas, pāri ceļa grāvim, brikšņos, tūbas zābakiem samīdīts sniegs. Te stāvējuši bolševiku partizāni, te viņi pamanījuši, ka atklāti, un devušies atpakaļ. Ceļa virziens apzīmēts ar aizlauztiem krūmu zariem un koku mizā ieskeltām rētām. Tas no senlaikiem mantots krievu laupītāju paņēmiens ceļa apzīmēšanai, šī laika lielāko laupītāju turpināts.

„Šoreiz tas jums ļabi palīdzēs,” spriež zēni un, vērojot iezīmēto ceļu, ātrāk, arvien ātrāk traucas uz priekšu. Visapkārt bieži krūmi, pa retai eglei.

Noiets tikai apmēram kilometrs. Kadets K-ja pēkšņi apstājas. Kaņavīri, kas seko viņam, dara to pašu. Kas noticis? Viņi nekā aizdomīga nemana, bet viņi zina, ka to redzēja K-ja. Elpu atvilkt jau neapstāsies! Un pareizi — priekšā zem divām kuplām eglēm kadets ieraudzījis mazu, mazu dūmu strūkliņu uzvijamies gaisā.

Nav pieredzēts, ka zaķi smēķētu, tā tad — ienaidnieks. Mutiska komanda varētu kļūt liktenīga, jo tā latviešus atklātu ienaidniekam vienkopus, kā nostādītus automātisko ieroču mērķim. Tāpēc kadets K-ja ar roku dod zīmi izvērsties. Tad: „Rūki verchi!” viņš skaļi uzklieidz. Atbalss tālu aizviļņo mežā. Zem kuplajām eglēm, kuŗu apakšējie zari iesniedzas sniega kupenās, pazib trīs liesmiņas. Tai pašā mirklī atskan trīs šāvienu, un trīs lodes nīkni aizsīc gar latvju kaņavīru galvām. Apšņigušie zari salīgojas, nobirst sniegs, un trīs stāvi metas no slēptuves ārā. Naskas ir latvju lodes, bet īsajā mirklī, kamēr vēl nav zudusi redzes saskare ar ienaidnieku, neizdodas sasniegt mērķi. Bandīti bēg atšaudīdamies, krūmos slēpdamies, bet gan jau nāks kāda klajāka vieta, kur bēgošos „varopus” varēs labāk saskatīt. Un tad pēdējais vārds būs uzticamai, pārbaudītai šautenei.

Ik pēc desmit, divdesmit soļiem zemē guļ bēdzēju nomestie apģērba gabali: cepures ar puķīti un bez tā, puskažoki, mēteļi, kaklauti, lai tikai kājām būtu vieglāk skriet... Kāda klajumiņa malā kadets K-ja ierauga vīru pilnā padomjarmiešu tērpi. Tani pašā momentā padomjarmietis rāida uz K-ja veselu kārtu no automātiskās pistoles. „Gaŗām!” K-ja nosmejas, izšauj pats, un stāvs klajuma otrā pusē saļimst. Pie kritušā atrod sikas apvidus kartes, partijas biedra kartiņu un dokumentus ar 2. ranga intendanta Andrējeva vārdu.

Apšaudišanās kļūst intensīvāka. Pārejie padomjarmieši jau otrpus klajumam. Apejot to, latvju zēni cenšas piekļūt tuvāk pa šāvienu, bet bēgli atšaudīdamies atkāpjas. Pāris simts metru tālāk seržanta A-na lode panāk kādu bolševiku. Jau divi mazāk; citi vēl turpina šaut un atkāpties. Viens nošķījas no pārējiem, acīm redzot, lai nozustu uz savu roku. Kadets K-ja uzdod trim zēniem sekot, pats kopā ar pārējiem vajā bandītu grupu, kas turas vienkopus.

Vēl arvien viņi atrod, ko nomest. Arvien biežāki kļūst krūmi, arvien biežāk līdz jostai jāiegrimst sniegā. Pēc pāris kilometriem priekšā vairākas zaru būdas — bandītu slēptuves. Pēdas norāda, ka vajātie sabēguši būdās. Tās ņem „uz grauda”. Kādu brīdi šautenes un automātiskie ieroči atbild arī no tām, bet tad bandīti pārstāj šaut. Savelkot ciešāk loku ap būdām, redzams, ka pēdas ved atkal tālāk mežā. Ne mirkli neplānojot, ko darīt, pa pēdām steigšus kaņavīri. Nokavētas varbūt tikai nedaudzas sekundes, bet tās bēdzējiem var daudz dot. Tāpēc gaitai uz priekšu jāklūst vēl straujākai, acij vēl uzmanīgākai, lai nejauši neieskrietu viltīgā sladzā.

Kad veikti 3 kilometri, ienaidnieks pānākts. Un te viņa pretspars lūst. Seržants

A-ns tiek galā ar diviem, tāpat kaprālis N-is, vienu pieveic kaprālis Z-nis. Pie kritušajiem atrodas automātiskās pistoles, daudz rokas granātu un lielā vairumā īpašas standziņas ēku dedzināšanai. Tuvā frontes aizmugurē, kur rīkojas šādi bandīti, nu saglabāta ne viena vien mierīga civiliedzīvotāja dzīvība, ne viena vien zemnieku sādza.

Ists prieks īsu mirkli pārņem latvju kaņavīrus — viss ļabi paveikts, bez jebkāda zaudējuma. Bet kur kaņējas tie trīs, kas devās pakaļ atsevišķi aizbēgušajam — astotajam? Isā ziemas diena ātri iet uz galu, jau krēsol, bet viņu vēl nav. Visdažādākās domas zēniem prātā. Kur meklēt pazudušos naktī un mežā, kādā virzienā viņi aizgājuši? Vakara stundas tik bezgala garas. Prieks par panākumu pilnīgi zudis. Rūpju mākti, kaņavīri sēd mītnē ap galdu. Pēkšņi sargi ārā postenī uzsauc: „Parole!” Sasprindzināts klusums. Tad vienā laikā no visu krūtīm izlaužas atvieglota nopūta, jo visus aizsniedz vārdi: „Vecais, piesargi kājas, ka zābakos nepazūd!” Zēni steigšus ārā. Tur jau nāk viņi visi trīs — noskrējušies, nobridušie kā medību suņi.

„Nekā! Nazaudējam pēdas — uz ceļa bija uzgājis.”

„Labi, labi, puīši. Cik nu ilgi viņš viens turēšies.”

„Līdz nākamai reizei. Gan jau drīz atkal tiksimies!”

*

„Vakarā sādza ienāca seši bandīti, bruņojušies automatiskiem ieročiem. Pieprasīja naktsmājas un zirgu, lai no rīta brauktu tālāk. Vai nāksiet?” jautā kaimiņu sādžas vecākais, iesteidzies latvju kaņavīru mītnē. Lieks jautājums. Puīši jau velk mēteļus, ņem šautenes un bāž aiz jostas rokas granātas.

Kadets K-ja ar dažiem kaņavīriem dodas uz 7 km attālo sādzu. Tās vecākais gan ierādījis „viesiem” naktsmājas, bet pēc tam tūlīt devies pie latviešiem. Šīs sādžas vecākais rāda krievu tautas dzīvotgribu. Šī tauta, bolševisma noplicināta un nomākta, ar visu savu vēl atlikušo spēka mazumu turas pretim žīdiskajiem postītājiem.

Ir nakts, un bolševiku bandītu naktsmītnes logi tumši. Klauvējienam pie rūts neviens neatbild. Tad šautenes lode izsit stiklu. Iznāk mājas saimnieks un apstiprina ka iekšā seši bandīti ar patšauteni, automātiskām pistolēm un rokas granātām. Teikuši, ka dzīvi rokās nedošoties.

„Labi, nav vajadzīgs,” kāds saka.

Kad iznākuši visi mājnieki, pret ēku atklāj šauteņu uguni. Bandīti atbild ar patšauteni un pistolēm, izmet arī trīs granātas. Viena mūsējo rokas granāta ielido pa logu atbildei. Viņi nepārtrauc šaušanu, tāpēc viņiem tiek vēl četras granātas. No ēkas izšaujas liesmas. Viens mēģina izbēgt pa durvīm, bet uz sliekšņa viņu pārsteidz lode. Šaušana iekšā sprādzieni, liesmās vēl norib seši granātu sprādzieni, paukšķi neizšautā municija. Tumsā vienam izdodas izkļūt no mājas un pazust, bet četri paliek liesmās. Pēc nīknās atšaudišanās tikai vienam mūsu kaņavīram ievainojums rokā.

Austrumos, februārī.

Dižkar. Alberts Priedītis.

HERDER'S UN LATVIEŠI

Lielais vācu humānists Johann's Gottfried's Herder's bija teologs, filozofs, dzejnieks, vēsturnieks, literātūras kritiķis un pedagogs. Viņa kopoti raksti izdoti 40 sējumos. Savas darbības un slavas kalngalus Herder's sasniedza Veimarā, kur viņš bija hercoga valsts ģenerālsuperintendants, galma virssprediķotājs un augstākais skolu priekšnieks.

Tikko beidzis universitāti Kōnigsbergā, kur klausījās arī Kant'a lekcijas, Herder's pieņēma vietu Doma vai tā sauktajā latīņu skolā Rīgā, un tur darbojās no 1764. līdz 1769. gadam kā palīgskolotājs, mācot dabas zinības, matemātiku, franču valodu un stīlu un vēsturi. Bet dedzīgais jauneklis vismīlāk nodevās literāriskam darbam. Rīgas grāmatu izdevējs Hartknoch's izdeva viņa pirmos apcerējumus, un par tiem runāja jau Eiropā. Viņu aicināja uz Pēterpili labākā vietā. Lai atturētu viņu, pilsētas padome iecēla viņu par „abu Ārrīgu baznīcu palīgmācītāju”. Herder's gribēja iet tautā, runāt tautai. Nu viņš varēja sprediķot Jēzus un jaunceltajā Biķernieku baznīcā. Bez „parastajām liķu naudām” viņš saņēma 30 dālderu par dzīvokli un 10 dālderu Ziemassvētku devu. Šai darbā viņš iepazinās ar latviešiem, tāpat vasarā izbraucot „muižipās” ārpus Rīgas, īpaši pie sava drauga Behrens'a. Te viņš vācis latviešu tautas dziesmas, bet nav vēl noskaidrots, kādos apvidos.

Vācu literāti raksta, ka Herder'am jau Rīgā radušās domas par viņa lielajiem darbiem.

Iepazinies ar latviešu toreizējo stāvokli, viņš nepiemirsa par tiem iestāties savas slavas un garīgās ietekmes kalngalos. Ar mūsu tautas dziesmām viņš iepazīstināja arī Goethi 1770. gadā Strasburgā. Sakrājis un pārtulkojis vairāku citu tautu, arī lietuvju un igauņu dziesmas, vēlāk (1778./9. g.) izdeva grāmatā ar nosaukumu „Volkslieder”, bet vēlākie izdevēji to sauca „Tautu balsis dziesmās”. Šai grāmatā ievietoti arī divi apcerējumi par latviešu tautas dziesmām un mīklām, pat dažas rindas latviešu valodā, lai parādītu atskaņas. Latviešiem esot lielas tieksmes uz dzeju un arī valoda dzejiska.

Cik ļoti Herder's jau bija saistījies ar mūsu zemi, liecina tas, ka, aizbraucot no Rīgas uz Franciju, raksta savā „Journal meiner Reise”: „Vidzeme, tu barbarisma un greznības, nezināšanas un iedomīgas gaumes, brīvības un verdzības province, cik daudz darba būtu tevī? Darba, lai barbarismu sadragātu, nezināšanu iznīcinātu, kultūru un brīvību izplatītu, lai kļūtu šīs provinces otrais Cvinglij's, Kalvin's un Luther's?” Daudzi svešnieki šo zemi esot izmantojuši tirdzniecībai, bet viņam, arī

svešniekam, tā nodota augstākam mērķim: izglītībai. Herder's atceras arī Kurzemi, un šim „morālam un literāriskam tuksnesim” jāklūst par „brīvības un zinātņu noņemtni”. Viņš labvēlīgi domā ietekmēt dižciltīgos un jūsmo par ķeizarieni Katrīnu,

Johann's Gottfried's Herder's.
Pēc F. Bury krīta zīmējuma 1790-tos gados.
„Laikmeta” arhīvs.

ka tā dos viņam jaunā reformatora tiesības. Saraksta Rīgai ideālu skolas plānu.

Bet Rīgā Herder's vairs neatgriezās, jo, apmeklējot Parīzi un citas pilsētas, viņā radās griba darboties savā tēvijā — Vācijā, bet arī Eiropas un visas cilvēces labā. Šis kaislais vācu patriots, ieņemdam savus augstos amatus, aizstāvēja latviešus savā ievērojamā darbu krājumā: „Vēstules cilvēces sekmēšanai”, kur citē arī rīdznieka Behrens'a rakstu, ka zemniekiem jādod zeme īpašumā u. c.

Herder'a galvenais darbs, kas pārdzīvos laikus, sakopots 3 daļās un 20 grāmatās, saucas „Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit” (Cilvēces vēstures filozofijas idejas). Tur, 16. grāmatā, runājot par ziemeļu tautām un „Eiropas republikas ēku”, viņš grib iepazīstināt ar tautām, „kas piedalījās darbīgi vai kā cietēji šai lielajā milzu tempļa būvē”. Un tie ir arī latvieši.

„Lietuvjiem, kuršiem un latviešiem pie Baltijas jūras nav noteikta izcelšanās”, viņš uzmanīgi saka, „iespējams, ka viņus uz turieni aizspieda, līdz tālāk vairs nevarēja aizspiest. Neraugoties uz viņu valodas maisījumu ar citām valodām, tai tomēr ir savs īpats raksturs un ta ir laikam ļoti vecas mātes meita, kas še nokļuvusi no ļoti tāliem apvidiem. Starp vācu, slāvu un somu tautām miermīlīgā latviešu cilts nevarēja plaši izplatīties, vēl mazāk izsmalcināties...”

100 gadu pēc Herder'a ierašanās Rīgā un 120 gadu kopš viņa dzimšanas, Rīgas pilsoņi 1864. gadā uzcēla Herder'am pieminekli, nosaucot „Mazo svaru laukumu” par „Herder'a laukumu”. Tur atradās māja, kurā Herder's dzīvoja, toreizējā Doma skola, kurā viņš mācīja, Doma baznīca, kurā sprediķoja, pilsētas bibliotēka, kurā studēja, un Müller'a — toreiz Fröhlich'a — spiestuve, kurā iespieda viņa Hartknoch'a apgādā iznākušās grāmatas. Tāpat kā Veimarā, šai pieminekli iekalts „Gaisma, mīlestība, dzīve”, un arī biste darināta pēc hercoga pilsbāznicas tēla. Patiesi šie trīs vārdi vislabāk raksturo šo lielo gara darbinieku.

Un arī mēs, latvieši, atceramies šo cēlo un lielo gara darbinieku ar atzinību, jo viņš parādīja mūsu tautas dzejas paraugus vācu tautai un visai pasaulei, aizstāvēja mūs savos labākos rakstos. Viņš sludināja toreiz to, ko tagad iedzīvina: Visu Eiropas tautu sadarbību.

Jūlijs Vecozols.

Herder'a laukums 1868. gadā.
Attēlā redzama namu grupa, kas atdalīja Doma laukumu no Herder'a laukuma. Abus laukumus savienoja vārtu eja (attēlā, pa kreisi).

„Laikmeta” arhīvs.

Generalfeldmarsāls von Reichenau's

Sportista gaitās attīstītās augstvērtīgās garīgās īpašības un fiziskās spējas attaisno fiziskās audzināšanas un sporta nodarbēs ziedoto laiku dzīvē ik uz soļa. Vēl jo vairāk tās noder cīņās pret ienaidnieku. Spēcīgs, izturīgs, izveicīgs, siksts, neatlaidīgs, apķērīgs un drošsirdīgs sportists labāk kā kuņš cits var būt arī priekšzīmīgs kaņāvīrs. Sportiskais gars, kas pamudina uzvarēt pretinieku draudzīgās cīņās sporta laukā, vēl jo vairāk skubina katru sportistu — savas tautas dedzīgu dēlu, aizstāvēt savas tēvijas godu kaujas laukā, kad dzīves

Vācijas ilggadīgais → meistars un bij. pasaules rekordists svaru celšanā Rudolf's Ismayr's pašreiz frontē austrumos ir radio-tēlegrafists. Savā dienesta brīvā laikā viņš joprojām cītīgi trenējas, lai uzturētu savu sportisko formu.

IZCILĪ SPORTISTI — PRIEKŠZĪMĪGI KAŅĀVĪRI

augstākais pienākums, pienākums pret tēvzemi, to aicina.

Vācu tautas cīņā par Eiropas taisnīgāku nākotni tās sportisti daudz palīdz ar savu drosmi, izveicību, apķērību un varonību. Visi vācu sportisti nes lepo vācu kaņāvīra tēru, un izpēmums ir vienīgi tie, kas nodarbināti savās speciālitātēs svarīgās kaņā rūpnīcās, iestādēs, vai kuņiem to neatļauj viņu pašreizējais veselības stāvoklis. Neviens vācu sportists arī nepretendē ne uz kādām priekšrocībām, kad viņam jādožas uz fronti. Ja arī sporta meistariem un rekordistiem būtu kādas izredzes tādas baudīt, tad viņi tās neizmantotu, jo katrs sportists pienākumu cīnīties frontē uzskata par savu goda lietu.

Vācu sportisti turpina piekopt savus iemīļotos sporta veidus visur, kur vien pland Lielvācijas uzvaras karogs, aizraujot ar savu piemēru arī citus kaņāvīrus frontē un atpūtā. Cēlu piemēru šai ziņā rādīja nesen mirušais generālfeldmarsāls Walther's von Reichenau's, pats sistematiski turpinot trenēties frontes apstākļos un prasīdams to pašu arī no sev padotiem kaņāvīriem. Generālfeldmarsāls von Reichenau's ar sportu bija tā saaudzis, ka kollēgas viņu dēvēja par sporta generāli. Vēl priekš dažiem gadiem viņš bija neizrukstošs dalībnieks veco vīru klasē populārā maiņas skrējienā Potsdama — Berlīne, piedalījās kaņā spēka meistarsacīkstēs un līdz pat mūža noslēgumam cītīgi piekopa meža skrējienus.

Polijas kaņā gājienā viņš aizrāva savus kaņāvīrus ar pārdrošiem pārgājieniem. Kad poļi uzspridzināja tiltu pāri Vislai, kur atrodās von Reichenau'a vadītie pulki, viņš pirmais metās ūdenī, pārpeldēja straujo upi, lai turpinātu vajāt sakauto ienaidnieku.

Vācu sportistu priekšzīmei sekojuši jau arī vairāki latviešu sportisti, pievienojoties Eiropas tautu cīnītājiem pret boļševismu. Frontē jau kopš pagājušā gada rudenis atrodas pazīstamie basketbolisti Smits, Jurka, Āre, cīkstoņi Mucenīeks, Smiltens, boksa meistars Grīnvalds un citi. Basketbolists Jurka, kuņā tēvu — Latvijas armijas kapteini, aizveda čekisti un kas pats pieredzējis boļševiku necilvēcīgo rī-

Lielvācijas ilggadīgais meistars piecīņā un desmitcīņā — pasaules rekordists Fritz's Müller's par varonību cīņās pret boļševīkiem Austrumu frontē apbalvots ar Dzelzs krusa I. šķīru un reizē paaugstināts arī leitnanta dienesta pakāpē.

Savā atvaļinājumā no frontes bij. pasaules meistars boksa Max's Schmeling's (pa labi) dzīvi interesējas joprojām par savu iemīļoto sporta veidu — boksu, kā to rāda šis attēls, kur viņš redzams kopā ar propagandas Reichsministrijas kaņā spēka daļu apkopšanas nodaļas vadītāju ministerialdirigentu Hinkel'u kādās boksa sacīkstēs Berlīnes sporta pilī. Schmeling's par varonību cīņās Krētas salā, kur viņš bija kā izpletņu lēcējs, apbalvots ar Dzelzs krusu.

cību arī kaņā laukā, izsakās: „Tagad, kad latviešiem dota iespēja cīnīties pret boļševismu, arī latviešu sportistiem iespējami kuplākā skaitā jāpūlcējas kārtības sargu rindās, lai plecu pie pleca ar Eiropas tautu sportistiem izcīnītu uzvaru pār žīdu, boļševiku un plūtokratu kopēji radīto fronti un palīdzētu nodibināt jaunu, labāku un taisnīgāku kārtību vecajā Eiropā.”

E. Tūbelis.

Draugi sporta laukā — cīņas biedri frontē: Latvijas bij. izcilais sportists Marvē un ievērojamais vācu sportists Fritsch's. Viņi abi kā nopelniem bagāti sportisti, piedaloties Berlīnes olimpiādē, bija olimpisko komandu karognesēji, Fritsch's — Vācijas, Marvē — Latvijas. Marvē repatriējās un tagad ir majors Lielvācijas armijā. Arī hauptmans Fritsch's cīnās frontē. Viņi abi pagājušā gada rudenī izmantoja gadījumu reizē ierodoties no frontes atbrīvotās Latvijas pirmajās draudzības sacīkstēs starp vācu un latviešu sportistiem.

LATVIJAS MEISTARI DAIĻSLIDOŠANĀ

Jānis Ziverts līdakas lēcienā.

Marga Ledus un Edmunds Gaidamovičs savas programmas noslēguma slidojumā.

Alise Dzeguze - Kļaviņa plastiskā līdzsvara slidojumā.

Nav viegls sportista ceļš, lai sasniegtu meistarību. DaiĻslidošanā tas sevišķi sarežģīts un ilgš, jo daiĻslidošanas figūru un kombināciju pilnīgi precīzs izpildījums prasa sistematisku, vispusīgu, ilggadīgu treniņu. Toties atkal sasniegto meistarības formu daiĻslidotāji spēj saglabāt daudz ilgāk kā citu sporta veidu meistari. Ka ilggadīgos

daiĻslidošanas meistarus grūti pārspēt, to atkal lieku reizi spilgti pierādīja šī gada Latvijas meistarības izcīņā Rīgā. Latvijas ilggadīgais meistars Jānis Ziverts jau 8. reizi izcīnīja meistara nosaukumu, pārspējot savu neatlaidīgo konkurentu Valdi Vilnieku par dažiem punktiem. Alise Dze-

guze - Kļaviņa bija stipri pārāka par savām konkurentēm — Zinaidu Bērziņu un Astrīdi Apini, iegūstot meistares nosaukumu 9. reizi. Pāru slidojumu meistarību nosaukumu bez konkurences ieguva pagājušā gada meistarpāris — Marga Ledus un Edmunds Gaidamovičs.

ŠACHS VĀCIJĀ

Kādreiz tikai priviliegētās šķiras nodarbojās ar šacha spēli. Šachs bija tikai tukšs laika kavēklis. Pilsoniskais sabiedriskums un izglītības dzīve veicināja šīs kombinācijām bagātās, garīgās spēles izplatīšanos un izveidošanos. Tikai pateicoties rasiskai atmodai un žīdu elementu izstumšanai no vācu šacha dzīves, šī spēle izvirzījās goda vietā tautas slāņos. To tagad vaļas brīžos spēlē ir garīgais darbinieks, ir arī vienkāršais strādnieks.

Divas plašas organizācijas raksturo Vācijas šacha dzīvi. Pirmkārt, Lielvācijas šacha savienība mērķtiecīgā, nenogurstošā darbā izaudzinājusi veselu rindu izcilu meistarību. Otrkārt, nacionālsociālistiskā vācu darba frontes kopība „Kraft durch Freude” (Prieks dod spēku) populārizējusi šachu visplašākās tautas masās. Katrā fabrikā, katrā darba vietā, katrā mājā dota garīgam ritmam jauna plūsme pateicoties šacha spēles audzinātājam īpašībām. Šacha turnīra sarīkojumā iekš- un ārzemēs pierādījuši vācu tautas šacha dotības. Vācu meistarību un lielmeistarību skaits ir liels. Neviens tituls Vācijā nav tik ļoti cienīts kā Lielvācijas šacha meistara tituls. Te mēs sastopam izcilus meistarību: Carl'u Ahues'u, Bogolubovu, Kurt'u Richter'u, Kieninger'u, Eliskases'u un pašlaik Paul'u Schmidt'u. Viņu panākumi beidzamā šacha olimpiādē nesuši vācu komandai ievērojamas cienīgu uzvaru.

Artur's Schwarz's,
Slezvīgas - Holšteinas novada
šacha vadītājs.

O. Dehler's — ievērojams vācu problēmists.

Paul'a Schmidt'a „nemirstīgā partija”.
Partija Nr. 9.

Baltie: Schmidt's Melnie: Navarra
1. e4 e6 2. d4 d5 3. Zc3 Zf6 4. Lg5 de4:
5. Ze4: Le7 6. Lf6: Lf6: 7. Zf3 Zbd7 8.
Dd2 Le7 9. 0—0—0 c6 10. Ld3 Dc7 11.
The1 b6 12. Kb1! Lb7 13. Zeg5! b6 14.

Zf7:!! (melnie domājuši savu stāvokli betona cietu, bet nu seko pārsteigums) 14 ... Kf7: 15. Te6:!! Ke6: 16. Lc4 Kf6 17. Te1 Zf8 (draudēja Te6 un Tc6:) 18. Dc3 Kg6 19. Dd3 Kf6 20. Ze5 Lc8 21. Df3 Lf5 22. g4 Dc8 23. gf h5 (nedrīkstēja spēlēt Df5:, jo sekotu 24. Zg4 ar dāmas zaudējumu) 24. Zg6 Lb4 25. Te6!! Ze6: 26. fe6: Kg6: 27. Ld3. Melnie padevās, jo mata tīkls noslēdzies. Par šo partiju vācu meistars saņēma otro skaistuma godalgu.

O. Dehler'a trīsvilcis.

Mats 3 gājienos.

ATRISINĀJUMI.

(Skat. „Laikmets” Nr. 8.)

Noslēpto balstenu mikla.
Netici visu, ko ļaudis runā.

Vizītkaršu mikla.
Ernestine.

Dalīšana.
164638 : 263 — 626.

Stabļu mikla.
Dari, ko daridams, apdomā galu.

Radiofona PROGRAMMA

SVĒTDIEN, 8. MARTĀ

- 5.00 Raidījums vācu kaņavīriem.
 6.15 Hamburgas ostas koncerts.
 6.45 Ziņas latviešu valodā.
 7.00 Ziņas vācu valodā.
 7.10 Koncerta turpinājums.
 8.00 Jaunu nedēļu kad sāc, lai tev allaž priecīgs prāts.
 8.45 Vingrošana bērniem.
 9.00 Vācu meistari mūzikā un literatūrā.
 10.00 Ziņas vācu valodā.
 10.10 Dievkalpojums. (Pārraidījums no Archibiskapa katedrāles.)
 11.10 Koja dziesmas.
 11.30 CIŅA UN PIEMĪNA.
 12.00 Skaistās dzimtenes dziesmas.
 12.15 Ziņas latviešu valodā.
 12.30 Ziņas vācu valodā. Pēc tam vācu tautas koncerts.
 14.00 Ziņas vācu valodā.
 14.15 Jautrais nedēļas kalendārs.
 14.30 Bērniem. Lakstīgala. T. Kalves raidluga pēc Andersena pasakas.
 15.00 Latviešu meistari mūzikā un literatūrā.
 16.00 Pēcpusdienas mūzika.
 16.45 Ziņas latviešu valodā.
 17.00 Ziņas vācu valodā. Pēc tam pēcpusdienas mūzikas turpinājums.
 18.00 Preses apskats.
 18.20 Ahoi! Ahoi! Atbrīvot enkurus! Mīla, vilņi, vējš un jūra. (Raidvirkne.)
 19.00—20.00 Raidījums vācu valodā:
 19.00 Ziņas no kaņavalauka. Pēc tam mūzika.
 19.30 Laika kavēklis.
 19.45 Vācijas sporta ziņas.
 20.00 Ziņas vācu valodā.
 20.15 Luteklite. I ešliens no Jāņa Medīņa operas bērniem.
 21.00 Ziņas latviešu valodā.
 21.15 Seviljas bārdzdzinis. Fragmenti no Dž. Rosīni op.
 22.00 Ziņas vācu valodā. Pēc tam sporta ziņas.
 22.20 Deju mūzika.
 24.00 Ziņas vācu valodā.
 0.15 Noslēgums.

KATRU DARBDIENU

- 5.00 Rāidījums vācu kaņavīriem.
 6.15 Mūzika skaņu platēs.
 6.30 Rīta vingrošana.
 6.45 Ziņas latviešu valodā.
 7.00 Ziņas vācu valodā. Pēc tam rīta koncerts.
 8.00 Rīta mūzika.
 9.00 Ziņas vācu valodā.
 9.10—11.30 Raidījumu pārtraukums.
 12.15 Ziņas latviešu valodā.
 12.30 Ziņas vācu valodā.
 12.45 Pusdienas mūzika.
 14.00 Ziņas vācu valodā.
 15.00 Virspavēlniecības ziņojuma lēns atkārtojums un isas ziņas kaņaspēkam pierakstīšanai.
 16.45 Ziņas latviešu valodā.
 17.00 Ziņas vācu valodā.
 20.00 Ziņas vācu valodā.
 21.00 Ziņas latviešu valodā.
 22.00 Ziņas vācu valodā. Pēc tam sporta ziņas.
 24.00 Ziņas vācu valodā.
 0.15 Noslēgums.

PIRMDIEN, 9. MARTĀ

- 8.00 Latviešu tautas dziesmas un dejas.
 8.30 Mūzika skaņu platēs.
 11.30 Darbam un mājai (priekšlasījums, sarunas, mūzika). Solistu koncerts.
 14.15 Mūzika skaņu platēs.
 15.30 Kalendārs. J. Upmaņa raidluga pēc L. Breikša stāsta.
 16.15 Pēcpusdienas mūzika.
 17.15 Pēcpusdienas mūzikas turpinājums.
 18.00 Aktuālitātes.
 18.30 Raidījums vācu kaņavīriem. Jautra kaņevju stunda.
 19.00—19.30 Raidījums vācu valodā:
 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu armija. Pēc tam mūzika.
 19.15 Ziņas no kaņavalauka.
 19.30 Populāra mūzika.
 20.15 Skaņu dzirnavas. 2x45 minūtes jautram laika kavēklim vārdos un skaņās.
 22.20 Kamermūzika.
 22.50 Viegla mūzika.

OTRDIEN, 10. MARTĀ

- 11.30 Bērniem. No jautras matemātikas un mūzika.
 14.15 Latviešu mūzika un literatūra.
 15.30 Kamerstilā. Fr. Schubert'a un Ed. Griģa darbi.
 16.00 Pēcpusdienas mūzika.
 17.15 Pēcpusdienas mūzikas turpinājums. J. Upmaņa skeči.
 18.00 Aktuālitātes.
 18.30 Raidījums vācu kaņavīriem. Jautra kaņevju stunda.
 19.00—20.00 Raidījums vācu valodā:
 19.00 Paskaidrojums pie virspavēlniecības ziņojuma. Pēc tam mūzika.
 19.15 Ziņas no kaņavalauka.
 19.30 Mūzika skaņu platēs.
 19.45 Preses un radiofona politiskais apskats.
 20.15 Mūsu otrdienas koncerts.
 21.15 Koncerta turpinājums. Igaunņu mūzika.
 22.20 Viegla mūzika.
 23.30 Mūzika skaņu platēs.

Kaut kur bargā ziemā
 Izlūks sniegā brien,
 Boļševiku ciemā
 Aso durkli slien...
 Tu — nu kas tev daļas?
 Dūmus griestos pūt,
 Atdusēt tev vaļas,
 Strādāt ar' nav grūt'.
 Tad — bez jaunas domas
 Pagriez pogu — kniks,
 Te no burvju somas
 Izlec boļševiks.
 Domā tu pa jokam:
 Dzirdēs, ko šis pūš,
 Neticēs jau spokam,
 Cik vairs ilgs tam mūžs!

„Vai jūs zināt?” prašņā.
 „Slikti!” citi čukst.
 Tā tu baumas lašņā,
 Sirds kā cālim pukst.
 Bet tur — sniegā, saļā
 Drosmes viri iet
 Novest ciņu galā,
 Tāpēc — mutes ciet!
 Aizmuguri drošu
 Turēt — mūsu darbs.
 Vēsti uzvarošu
 Nesis zobens skarbs!

Ž. Ciecērs.

Bet viņš kliez tur: „Biedri,
 Rīgā būsīm rīt!
 Nu jau baiļu sviedri
 Fašistiem sāk līt!”
 „Muld!” tu smīni bārdā,
 Pagriez pogu — knips, —
 Londonā nu ārdās
 Čerčils pats, vai Kripss:
 „Stalīns iet uz priekšu
 Austrumos ka prieks,
 Frontes grābj ar riekšu,
 Drīz jau Rīgu sniegs!”
 Tad tu gulēt liecies.
 Baigi sapņi māc.
 Rīt ar citiem tiecies,
 Un tev nedrošs prāts.

Mūsu šīsnedēļas Koncerti

Seviljas bārdzdzinis. Fragmenti no Dž. Rosīni operas.

Piedalās:

A. Pulciņa-Karpa, A. Priednieks-Kavara, J. Niedra, A. Kartāns, E. Krūmiņš, Radiofona viru koris un orķestris. Dirģents: prof. J. Medīņš. Koņmeistars: T. Kalniņš.

(Svētdien, 21.15.)

Rob. Schumann's. Slīgu kvartets A-mollā. Op. 41.

Atskaņos A. Arnītis, Ž. Dumpis, J. Hunchena, J. Ozoliņš.

(Pirmdien, 22.20.)

Mūsu otrdienas koncerts.

Piedalās:

Tihs Kuusiks no Tallinas operas un Radiofona orķestris. Dirģents viesis: Oļafs Rootas no Tallinas Radiofona.

I

L. van Beethoven'a darbi:

- 1) Uvertīra lugai Koriolans.
 - 2) Simfonijs Nr. 5, C-mollā. Op. 67.
- (Otrdien, 20.15.)

II

Igaunņu mūzika.

- 1) Ed. Tubīns. Simfonijs pēc igauņu motīviem.
 - 2) Ed. Oja. Nakts poēma.
 - 3) Ant. Kapps. Variācijas no svītas par igauņu rūnu melodijām.
 - 4) Ev. Aavs. Ārija no operas Vikingi.
 - 5) Ev. Aavs. Kaujas aina no operas Vikingi.
- (Otrdien, 21.15.)

Richard'a Strauss'a stunda.

Piedalās:

M. Vintere, H. Schwertmann's un Radiofona orķestris J. Medīņa vadībā.

- 1) Burlesko klavierēm un orķestrim.
 - 2) Dziesmas.
 - 3) Tihs Pūcesspieģelis. Simfonisks tēlojums.
- (Ceturtdien, 17.15.)

Aizmugurē

Cilvēks siltā kaktā,
 Paēdis un drošs;
 Skaļrunītis laktā —
 Spoži lakots, košs.
 Tavu velna kārbu:
 Pagriez pogu — kniks,
 Radio sāk darbu,
 Vai nu skan, vai tikš.
 Nepatīk vairs valsis,
 Izskanējis maršs, —
 Klausies — tālas balsis
 Stāstīs, kāds ir kašs.
 Dzirdi kā svelpļ lodes,
 Bumbas sprādziens grauj, —
 Pats tu dzenā kodes,
 Sievu mīļi kauj.

TREŠDIEN, 11. MARTĀ	CETURTDIEN, 12. MARTĀ	PIEKTDIEN, 13. MARTĀ	SESTDIEN, 14. MARTĀ
11.30 Darbam un mājai (priekšlasījums, sarunas, mūzika).	11.30 Darbam un mājai (priekšlasījums, sarunas, mūzika).	8.00 Latviešu tautas dziesmas un dejas.	11.30 Darbam un mājai (priekšlasījums, sarunas, mūzika).
14.15 Kad melodijas ar anekdotiem kopā vijas...	14.15 Vācu - italiešu apmaiņas koncerts.	8.30 Mūzika skaņu platēs.	14.15 Šūpulis. T. Kalves raidluga pēc R. Blaumaņa noveles.
15.30 Mākslas raidspoguļis.	14.45 Viegla mūzika.	11.30 Darbam un mājai (priekšlasījums, sarunas, mūzika).	15.30 Mākslas raidspoguļis.
16.00 Pēcpusdienas mūzika skaņu platēs. (Joh. Seb. Bach's, W. A. Mozart's, Fr. Schubert's.)	15.30 Latviešu literatūra un mūzika.	14.15 Bērniem. Tēvoča Augusta sarunas.	16.00 Pēcpusdienas mūzika I.
17.15 Pēcpusdienas koncerts. (Pūtēju orķestris.)	16.00 Pēcpusdienas mūzika.	14.45 Bērnu koris skaņu platēs.	17.15 Pēcpusdienas mūzika II.
18.00 Aktuālītātes.	17.15 Richard'a Strauss'a stunda.	15.30 Solistu koncerts.	18.00 Aktuālītātes.
18.30 Raidījums vācu kaņavīriem. Jautra kareivju stunda.	18.00 Sievu valodas. K. Goldoni komēdija.	16.00 Populārs koncerts.	18.30 Raidījums vācu kaņavīriem. Jautra kareivju stunda.
19.00—19.30 Raidījums vācu valodā:	19.00—20.00 Raidījums vācu valodā:	17.15 Koncerta turpinājums.	19.00—20.00 Raidījums vācu valodā:
19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaņa flote. Pēc tam mūzika.	19.00 Paskaidrojumi pie virspavēlniecības ziņojuma. Pēc tam mūzika.	18.00 Aktuālītātes.	19.00 Paskaidrojumi pie virspavēlniecības ziņojuma. Pēc tam mūzika.
19.15 Ziņas no kaņalauka.	19.15 Ziņas no kaņalauka. Pēc tam mūzika skaņu platēs.	18.30 Raidījums vācu kaņavīriem. Jautra kareivju stunda.	19.15 Ziņas no kaņalauka.
19.30 Pūtēju orķestra mūzika.	19.45 Preses un radiofona politiskais apskats.	19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu gaisa spēki. Pēc tam mūzika.	19.30 Mūzika skaņu platēs.
20.15 Uz klausītāju vēlēšanos. Mūzika, kas patīk jums — un mums. (Skaņu platēs.)	20.15 Raibs vakars.	19.15 Ziņas no kaņalauka.	19.45 Preses un Radiofona politiskais apskats.
22.20 Viegla mūzika.	22.20 Kamermūzika.	19.30 Viegla mūzika skaņu platēs.	20.15 Šovakar atkal dejas un dziesmas.
	22.50 Viegla mūzika.	20.15 No A līdz Z. Viegla mūzikas alfabēts I. (Skaņu plates un uzņēmumi magnētofonā.)	22.20 Viegla mūzika.
		21.15 No A līdz Z. Viegla mūzikas alfabēts II.	
		22.20 Viegla mūzika.	

Lielākie raidījumi

Latviešu meistaru mūzikā un literatūrā

A. Kalniņš, K. Strāls un K. Krūza.

Piedalās:

H. Činka-Berzinska, O. Ilziņš, M. Zilava un J. Osis (dekl.), E. Melngaiļa Devīni bāleļiņi un Radiofona koris T. Kalniņa vadībā.

(Svētdien, 15.00.)

Latviešu koru dziesmas

Dziedās ACS Atpūta un dzīvotprieks vīru koris Dziedonis.

Dirģents H. Mednis.

(Svētdien, 11.10.)

Priekšlasījumi

Mūsu armija (vācu valodā).

(Pirmdien, 19.00.)

Mūsu kaņa flote (vācu valodā).

(Trešdien, 19.00.)

Mūsu gaisa spēki (vācu valodā).

(Piektdien, 19.00.)

Raidluga

Sievu valodas. Italiešu rakstnieka Karlo Goldoni komēdija. Darbība norisinās Venecijā.

(Ceturtdien, 18.00.)

Šūpulis. T. Kalves raidluga pēc R. Blaumaņa noveles.

(Sestdien, 14.15.)

Igaņu mūzika.

Igaņu mūzikas likteņi veidojušies apmēram vienādos apstākļos ar latviešu mūziku, abas mūzikālās kultūras tuvina vienāda ilguma attīstība, apmēram vienādas tendences.

Rīgas radiofona programma šonedēļ prezentē četru igauņu komponistu darbus. No tiem Arturs Kapps ir sevišķi iezīmīga igauņu vecākās paaudzes mūziķu meistardarbs. Viņa galvenie darbi ir oratorija „Hiobs”, simfonija, daudz ērģeļu mūzikas, koņadziensu u. c., ko iezīmē dziļa ziemeļnieciska nopietnība.

Evalds Aavs, viens no ievērojamākiem A. Kappa skolniekiem, slavu ieguva ar operu „Vikingi”, kas guva lielus panākumus un kļuva īsta reprezentatīva igauņu opera.

Eduards Tubins un Eduards Oja abi pieder igauņu jaunākajiem, trīsdesmitgadējiem komponistiem. Tubinam igauņu mūzikā ir īsta, „dzimuša” simfoniska reputācija, viņš līdz šim producējis gandrīz vai tikai simfoniskajā un kamermūzikā. Ed. Oja, blakus dažiem orķestra darbiem, vairāk rakstījis koru un solo dziesmas, klavierdarbus.

Richard'a Strauss'a „Tils Pūcēsspiegēlis”.

Ievērojamākais tagadnes operkomponists („Salome”, „Elektra”, „Rožu kavalieris”, „Ariadna Naksosā”, „Ēģiptes Helena” u. c.) Richard's Strauss ir arī visās pasaules koncertzālēs pazīstamu simfonisku tēlojumu autors („Don Huans”, „Tils Pūcēsspiegēlis”, „Nāve un apskaidrošana”, „Don Kichots”, „Tā runāja Zaratustra”, „Varoņa dzīve” u. c.).

„Tila Pūcēsspiegēja” partitūra ir lieliska mūzikāla humora meistardarbs. Komponists mūzikā ietvēris dažādas epizodes no slavenā jokupētera dēkainajiem piedzīvojumiem, kā tos pazīst no Šarla de Kostēra pasakainās grāmatas.

Alfreds Kalniņš.

Latviešu gara kultūras lielo vērtību krājumos viena no sevišķi skaistām vietām pieder Alfreda Kalniņa mūzikai. Šis mūzikas būtiskākās īpašības — sirds valodas siltums, gaišs lirisms, saulains prieks skan

A. Kalniņš.

R. Strauss's.

līdz latviešu tautas dvēselei, kādu to sajūtam mūsu tautas dziesmās. Latviski nacionāla mūzikas stila veidošanā Alfreda Kalniņa mūzika — tās melodika, harmonijas, ritmika, emocionālitate, bet īpaši melodika ar tās jūtu saturu sniedz neapšaubāmi vienu no vissvarīgākajiem ielikumiem.

Alfreds Kalniņš ir apbrīnojams dziesmas meistars. Nekur viņa melodiju burvība neuzzied krāšņāk kā viņa tik bagātajā dziesmu klāstā (apm. 300 solo dziesmu). Ne visas šīs dziesmas publikai vienlīdz pazīstamas: lielo slavu ieguvušas galvenokārt viņa pirmā un daļa vidusperioda dziesmu, svešākas palikušas vēlākās, ko atskaņotāji mazāk cilājuši. Kalniņš, kā daudzi lielie mūzikas meistari, nav sastindzis savā pirmajā stilā, bet savā attīstībā gājis jaunu meklējumu ceļus, kas atbalsojušies visos viņa mūzikas novados.

Plašās tautas masās Alfreda Kalniņa mākslu nesusi viņa koņadziensma, īpaši dzimtenei, tēvzemes mīlai veltītā („Latvju himna” u. c.), bet tāpat viņa krāšņie tautas dziesmu apstrādājumi.

Lielu drāmatiska spēku un monumentāl-stila vērienīgumu redzam divās Kalniņa operās „Baņuta” un „Dzimtenes atmoda”. Ar „Baņutu” Alfreds Kalniņš devis latviešu mūzikai tās pirmo lielo oriģināloperu, kas kļuvusi arī par reprezentatīvāko latviešu operas darbu.

Jaunākais uz ekrāna

Aina no filmas „Ciems sarkano liesmās” — tuvākā laikā „Splendid-Palacē”.

Pretstatā tumšajām, aziātiskajām boļševiku sejām, kas skaidri atspoguļo savas rases zemiskās īpašības, izceļas āriskās meitenes skaidrie vaibsti. Gaišās zemnieku meitenes Mettas tēls (Jessie Vihroy) pavadā filmas varoņus cīņā pret tumšajiem spēkiem.

Pakļautiem komisāra Černova brutālajai varai, ciema zemniekiem nolemts posta un iznīcības ceļš. Visu viņu dzīvi draud iznīcināt boļševiku varmācība. Mūsu attēls rāda zemnieku Klausu (Hermannu Schombergu), kas ar apbrīnojamo drosmi pretojas boļševikiem.

LIKTENĪGĀ CĪŅA AUSTRUMOS
Visdrīzākā laikā Rīgā skatīsim „Tobis” filmu „Ciems sarkano liesmās”, kuras saturs dziļi skar ne tikai tautas un valstis, bet arī katru atsevišķu cilvēku. Cīņa austrumos izšķir Eiropas un reizē visas pasaules likteni. Šī cīņa ir svarīgākais posms visā līdzšinējā karā. Tā ir cīņa par Eiropas glābšanu no bojā ejas. Vairāk kā divdesmit gadu Padomju savienības istā seja visai pasaulei palika apslēpta. Milzīgajam kļūsumam mūrim, kas šķīra to no civilizētās pasaules, lauzās pāri tikai neredzēta melu propaganda. Šodien vācu kareivja zobens pārcirtis šo noslēpumu mūri. Šodien visa Eiropa saprot, kas īsti ir Padomju savienība. Saprot, ka cīņas austrumos izšķir — būt vai nebūt Eiropai, novēršot no mūsu kontinenta visneiedomājāmās

A: viltību un kailu varu komisārs Černovs (V. Lukijinovs) pūlas piespiest ciema vecāko Wagneru (Friedrich's Kayssler's) pierunāt zemniekus apvienot savas sētas kolektīvā saimniecībā.

„Ciems sarkano liesmās”. — Pirmizrāde „Splendid - Palacē”

briesmas, kādas jebkad to apdraudējušas. Šis cīņas neaptveramo lielumu, kuŗas nenovēršamību Vācijas valsts Vadonis bija paredzējis jau priekš divdesmit gadiem, īsti aptvert un novērtēt varēsim tikai vēlāk, bet šodien varam nojaust šīs cīņas iznākumu, kas pārveidos visas cilvēces likteni.

Vērojot mūsdienu politiskos un militāros notikumus, filmai „Ciems sarkano liesmās” ir sevišķa nozīme.

Latviešu skatītājiem baltais ekrāna audekls būs baigi dzīvs fons, uz kuŗa tie vēlreiz redzēs aizslīdam gaŗām aizvadīto dienu šausmas. Tādēļ jo sevišķi tuvs ir filmas saturs, kas rāda kāda Vācijas ciema likteni, kur zemnieku svētīgo darbu ap-

draud sirpja un veseļa zīme. Filmā risinās cīņa starp diviem spēkiem — cīņa starp ārisko uzbūves, kārtības un taisnības principu un starp židiski-boļševistisko anarchijas un sagrāves garu. Baigo īstenības priekšstatu, rādot boļševisma būtību, filma pastiprina arī ar to, ka padomju komisāra Černova loma uzticēta krievam, kas savā tēlojumā izceļ visas raksturīgākās aziātiskās rases īpašības. Viņa lauzītā, nepareizā vācu valoda vēl pasvītro tēla krāsainību. Iznīcinot katru illūziju par dzīves apstākļiem Padomju savienībā, „Ciems sarkano liesmās” ir tiešs papildinājums tam, ko ik nedēļas redzam kino nedēļas apskatā. Šī filma tver dziļākās problēmas mūsu cīņā pret boļševismu, veicot savu idejisko uzdevumu mākslinieciski pilnīgā formā.

Galvenajās lomās redzēsim ievērojamākos vācu aktierus. Ciema vecāko Jūrgenu Wagneru tēlo Friedrich's Kayssler's, viņa sievu — Heļena Fehdmer'e, zemnieku Klausu Viegēbūll'u — Hermann's Schomberg's, gaišo meiteni Mettu — Jessie Vihroy.

I. R.

ANTONS PEDEJAIS.

Jautrība, humors un dzirkstīgas asprātības valda jaunajā Vīnes filmā „Antons pēdējais”, ko nākamajā nedēļā redzēsim kinoteātrī „Aina”. Piedalās A. Mosser's, Charlotte Ander's u. c.

Dienādīvim izturību!

Ir laiks, kad neviens vairs ar savu sīko dzīvi nevar un nedrīkst norobežoties no lielajiem notikumiem pasaulē. Ir karš. Tā ir rūgta patiesība, bet mums tā beidzot jāpieņem un jābeidz mūžīgā salīdzināšana, kādas dzīves ērtības mums bija toreiz un kādu trūkst tagad. Ir karš, un ja sākumā mēs vēl vairījāmies piemēroties jaunajiem apstākļiem, tad tagad tie prasa no mums vēl jo lielāku gatavību — proti, izturēt. Šis laiks pārbauda mūsu pastāvību un izturību, un to var pierādīt ikviena sievietē.

Jaunā recepte

„Ak, ko lai es šodien gatavoju pusdienās?” tā daža laba namamāte rītos vaimanā, stāvēdama pie aukstā pavarda un tukšajiem podiem. Pienāk pusdienas laiks — beidzot kaut kas ir sagrabināts, bez prieka, bez intereses — atkal tie paši kartupeļi ar kāpostiem.

Pēcpusdienā uz tasi kafijas atnāk viņas draudzene. Un kā jau tas pieklājas, sarunas rit par bērniem, par saimniecību, par gatavošanu. Draudzene stāsta par kādu jaunu recepti, ko viņa kaut kur atradusi un izmēģinājusi, un mūsu namamāte ir gaužām sajūsmīnāta. Šī recepte viņai arī vajadzīga, taisni kaut ko tādu viņa jau vienmēr meklējusi.

To es nevaru

Kādā klīnikā ievada bērnu, kas bija ļoti novājējis un likās stipri slims. Tas bija 6 gadus vecs un neprata nedz patstāvīgi ēst, nedz citu ko darīt. Meitene bija tik nevarīga, ka nespēja pat savus locekļus likt lietā. Vienmēr meitene bija noteikti apgalvojusi: „Es viena nevaru ēst,” un tā māte viņu bija barojusi līdz pēdējam laikam.

Un šis „to es nevaru”, ko meitene slimīgi atkārtoja vietā un nevietā, bija viņas vienīgie vārdi. Kopēja meiteni uz dažām dienām atšķīra no pārējiem bērniem un nevarīgo „es nevaru” nelikās dzirdot. Ēdiens bija nolikts uz galda, tā ka meitene to varēja aizsniegt. Uz bērna izbrīnīto „Bet, māsiņ, es nevaru paņemt,” kopēja atbildēja: „Ak, to es nemaz nezinaju! Pamēģini, gan jau tā lieta ies.” Kopēja devās otrā istabā, kur spoguļi varēja meiteni novērot.

Bērns gavēja divi dienas. Tas nesaņēma nekā, izņemot mazliet šķidruma. Kaut gan ēdiens bija aizsniedzams, meitene pēc tā pat nepasniedzās. Tā vēl nekad nebija ēdusi ar karoti. Taču kopēja palika stingra. Trešā dienā viņa redzēja meiteni bikli sniedzamies pēc karotes un ceļot to pie mutes. Bērna griba bija lauza. Tā, citā apkārtne un ar citu apiešanos, meitene trijās dienās iemācījās to, ko vecāki tai nespēja iemācīt 5 gados, tāpēc ka enerģiski nepretojās mūžīgajam „to es nevaru”.

Bērns lieliski atkopās, tā ka drīz vien jau varēja kopā ar citiem bērniem sēsties pie galda. Te mazā gan kaunējās no savas nevarības, un līdz ar to pārējie bērni, pašiem nezinot, kļuva par savas biedrenes

Tagad mūsu uzdevums — izturēt tai vietā, kas mums ierādīta. Ir nepiedodami žēloties, ka mums vēl nav piešķirts nekāds īpašs uzdevums, un tāpēc sēdēt sakrustotām rokām. Katras sievietes pienākums palīdzēt tur, kur vajadzīga palīdzība, — arī tad, kad tas nav pavēlēts. Kas gribēs patiesi palīdzēt, bet netikos pēc ārišķībām, tas allaž pratis atrast izdevību, kur sevi lietā likt.

Sekosim mūsu vīru paraugam, klusējot ar izturību un labu gribu izturēt, izpildīsim savu vietu, un nešķirojot, vai tas ir namamātes darbs vai vīriešu aizvietotājas postenis. Šis laiks lai sievieti redz nopietnu, drošsirdīgu un allaž gatavībā modru.

Jā gan, sakņu buljona gatavošanai ļoti labi var izmantot mizas, kas atliek no saknēm, kuņas gatavojam citā veidā. Saknes kārtīgi jānomazgā, jāzgriež bojājumi, kartupeļiem jānogriež asniņi, jo tie ir indīgi. Kartupeļu, biešu, kāju, pētersīļu un selderiņu mizas, tāpat arī stumbrājus un sīpolu galiņus apcep taukos, sviestā vai eļļā, tad liek vārošā ūdenī, vāra apm. 10 min., tad pieliek sāli pēc garšas un izkāš.

Šādu buljonu var dzert tāpat kā gaļas buljonu, var arī no tā pagatavot dažādas viras, pieliekot buljonam makaronus, putraimus vai kartupeļus un citas saknes. Sevišķi vērtīga skābu kāpostu vira, gatavota šādā veidā: skābus kāpostus samal gaļas mašīnā, tad ar visu sulu ielej sakņu buljonā un tikai uzkarsē. Šādu kāpostu viru, ēdot klāt ceptus kartupeļus vai kartupeļu pankūkas, vai kviešu maizi, var lietot arī tie, kas nepanes vārītus skābus kāpostus. Virai der pielikt arī mazliet auzu pārslu, lai tā būtu tumīgāka un vēl veselīgāka.

audzinātājiem. Pēc dažiem mēnešiem meiteni, pilnīgi izārstētu no nevarēšanas kaites, atdeva vecākiem.

Šis piemērs rāda, ka bērnus stipri ietekmē sugestīvs spēks. „To es nevaru” — šie trīs vārdi bērnu istabā nebūtu pielaižami. „Tu nevari? Tad mēs pamēģināsim to darīt kopīgi.” Vienmēr atradīsies līdzekļi un veidi, kā grūtībām tikt pāri. Ja bērna aizbildināšanos „es nevaru” labprāt uzklausa, tad turpmākā audzināšana sagādā lielas grūtības. Vislabāk tādu bērnu uz kādu laiku nodot lielākā bērnu pulkā, kaut vai bērnu namā. Te nav milužu, nav izlutināto. Mīlestību un gādību visi bauda vienādi un bērns jūt, ka tas ir tikai maza sastāvdaļa lielajā cilvēces mehānismā.

Nē, tā ir Zāra Leandere savā jaunajā filmā „Lielā mīla”. Aktiise veikli izmanto jaunākās modes iespējas, lai ar apģērbu pasvītrotu savu izteiksmes bagātību un mūžīgi mainīgo sievietes ķihu.

Latgales svečturis.

Jau mūsu agrā dzelzs laikmeta izrakumi vēsta, ka latviešiem ir senas tradīcijas podniecībā. Starp izrakumu materiāliem mūsu tēvzemes teritorijā sastopam visas vietējā, nokrāsām bagātā sarkanā māla podniecības pakāpes. Bez tam jau visnākos trauku fragmentos saskatām izteikta ģeometriskā rotājuma pēdas. Kultūrvēstures gaismā latvju senās podniecības formā un rotājumā atrodam tās īpatnības, kas tuvas ziemeļģermāņu tautām. Visnāko trauku veidošana notikusi traukus rokām lipinot un ritmiskā rakstā izvagojot vir-

Keramikas izstrādājumi latvju mākslas amatniecībā

Svilpītes, no kreisās: 1—2 — Latgales; 3—4 — Kurzemes.

smas, lai norēgulētu trauka sienu vienmērīgu biezumu, tā iegūstot ritmiski veidotu primitīvu rotājumu. Vēlāka, mūsu zemes vēsturiskā laikmeta materiāli atklāj jau podnieka virpas veidotus traukus, gan ar ķemmes veida iešvīkotu, gan virves nospieduma raksta rotājumu.

Jaunākos laikos, latvju tautas podniecībai attīstoties, mūsu zemes teritorijā redzam jau raksturīgus podniecības centrus. Tā viens no visspēcīgākajiem Vidzemes podniecības centriem bijusi Smiltene. Ziņas pauž par turienes triju paaudžu podniekiem Blūmentāliem, no kuriem izaudzis spēcīgākais latviskās podniecības celmlauzis P. Drande (miris 1914. g.). Nelaiķa prof. Richarda Zariņa gādības un P. Drandes lielo spēju un produktivitātes dēļ, latvju podniecības darbi nokļuva Eiropas centros, kur tos, starp citu, Milānā godalgoja. P. Drande savos darbos izmanto vietējo mālu ar metalloksīdu krāsotiem aplējumiem un rotājumu. Kā tikai savā tautā izaudzis podnieks, Drande turas pie senā rotājuma tradīcijām, atsvaidzinot ģeometriskā raksta kompozīciju ar īpati uztvertiem ziedu un lapu stilizējumiem, kādus bieži sastopam uz latviešu amatnieku rotātām pūra lādēm. P. Drandes podniecības ierosmē sāk strādāt mākslinieks Ansis Cīruļis. Tā veidotos traukos izpaužas vērtīga personīgās mākslas īpatnība. Arī A. Cīruļa trauki gūst lielu piekrišanu un ierauga Eiropas centrus, kur tos godalgo. Tānī pat laikā P. Steinbergs ar spēcīgu īpatnību veido tālāk trauku rotājuma aplējuma tehniku, radot paliekamas sava laikmeta vērtības latvju podniecībā.

Latgales tautas podniecībai, kaut arī aplējuma tehnikā veidotai, kā formā, tā rotājumā ir sava īpata un bagāta izteiksme. Latgales tautas mākslas podnieki Rēzeknes un Daugavpils apriņķī ir vienīgie, kas nepārtraukti līdz mūsu dienām strādājuši un

L. Kalniņš: Spoguļis. Mākslas akadēmija par šo darbu autoram piešķīra mākslinieka keramiķa gradu.

saglabājuši savas tradīcijas kā formā, tā rotājumā, kas savukārt balstās uz arhaiskās latvju podniecības pirmformām. At-

A. Cīruļis: Kausiņš un šķivis.

P. Drande: Šķivis (Smiltene).

P. Steinbergs: Vāzes (Rīga).

Kurzemes un Zemgales izstrādājumi mālā.

nevišķi podniecības centri saskatāmi Cēsīs, Tukumā, Talsos, Liepājā, Rucavā u. c.

Nodibinoties Mākslas akadēmijas keramikas darbnīcai, latvju podniecībā ienesta jauna forma un rotājums, kas gan svešāks tās garam. Atstājot pēdējā vietā aplējumu tehniku, kas izveidojusies latvju podniecības sendarbos, Mākslas akadēmija līdz šim galvenā kārtā kultivē trauku ķermenī gravēto rakstu, aplejot trauku virsmu ar vizuālojošām glazūrām.

Rīgas mākslas amatniecības skolas kera-

mikas darbnīca veido un attīsta tālāk latviskās tradīcijas podniecībā pēc P. Drandes, Cīruļa un Šteinberga, pieslienoties tām laikmetīgām atziņām mākslas amatniecībā, ko saskatām Lielvācijā. Arī šīs skolas veidotie trauki lecināti kopš 1935. g. Parīzē, Briselē un 1938. g. Berlīnē.

Kaut arī skaitliski skopi, tomēr starp latvju jaunās paaudzes mākslas amatniekiem - keramiķiem iezīmējas atzinīgi vērtējami sasniegumi.

A. Dzērvītis.

„Cauri ugunij”.

Pēc prof. K. Zāles meta keramikā izpildījis prof. R. Pelāe.

Rīgas mākslas amatniecības skolas darbi.

Latgales trauki.

Teātra dzīve

35 GADI, VELTĪTI SKATUVEI

1907. gadā uz Liepājas teātra skatuves pirmo reizi parādījās jauniņa iesācēja — Velta Vernere. Kopš tā laika 17 gadus vecās, tikko ģimnazijas solu atstājušās Verneres vārds arvien biežāk sastopams teātra programmās, līdz beidzot skatuves dzīve viņu aizrauj galīgi. 1913. g. Vernere dodas uz Maskavu, iestājas drāmatiskajos kursos un līdztekus arī daiļrunāšanas institūtā. Atgrieziesies dzimtenē, viņa dedzīgi turpinā veidot savus skatuves tēlus un šogad var atskatīties jau uz ražena darba bagātiem 35 gadiem.

Dzimusi Liepājā, 1890. g. 25. martā, Velta Vernere arī palika uzticīga savai dzimtajai pilsētai veselus 20 gadus, pēc tam viņa darbojās Pagaidu nacionālajā teātri Valkā, Daugavpilī, Valmierā, Rīgā, bet pēdējos 5 gadus Cēsīs.

Velta Vernere

TAUTAS TEĀTRIS

Tautas teātri atklāja 23. decembrī. Ar savu pāri par 100 personu lielo māksliniecisko ansambli, jaunais teātris rosīgi darbojas jau divus mēnešus. Teātris atvieglo fabriku un uzņēmumu darbiniekiem biļešu iegādi, sarīko izrādes Rīgā un provincē.

Savam piektajam jauniestudējumam Tautas teātris izvēlējies italiešu rakstnieka Dario Nikodemusa moderno komēdiju „Pusaudzis” (Amtmaņa-Briedīša režijā). Komēdija būvēta uz raksturiem un dialogiem. Tā pauž veselīgu ideju — ne tikai par mums augstākos slāņos, bet arī zemākos meklējami krietni cilvēki. Un šādu krietnu cilvēku un draugu italiešu inženieris Tibo Caki atrod ielas bērņā — nesamaitātā, godīgā un bez gala naivā un atklātā meitenē — pusaudzi. Vieglā, dialogiem bagātā komēdijas spēle rada skatītājos tīkamu jautrību.

„Pusaudzis” Tautas teātri. Tibo Caki — A. Videnieks. Pusaudzis — Emma Znotiņa.

Ns.

Latvijas laukus uzažot, katru gadu nodilst 800 tonnu labākā līmeņu lērauda, kas jāaizvieto ar jaunu. Lauksaimniecības mašīnu un rīku fabrika „Tērauds” pastiprinātā kārtā gatavo jaunus kultūrtipa arkus, ko no fabrikas tūlī izsūta lauku novadiem.

Latvijas centrālā sēkļu eksporta noliktavā arī ziemas salā turpina sagatavot sēklas pavasara sējai. Lai attīrītu nezāles, āboliņa sēklas laiž caur trijeļiem, iegūstot 96 proc. tīrību.

Pļavu auzenes sēklas izgājušas gaļu ceļu cauri berzes mašīnām, agregātiem un trijeļiem, kamēr tās ieguvušas vajadzīgo tīrību. Sagatavoto sēkļu izsveļ, iemaiso un sagatavo izsūtīšanai sēkļu audzētājiem.

gāzģenerātoriem. Lauksaimniekiem, kas paredz šos traktorizmantot, jau laikus jā-sagatavo vajadzīga lapkoku — apses, bērza, oša vai ozola malka. J. M.

RAŽOT VAIRĀK PĀRTIKAS VIELU!

Austrumu apgabalam, sevišķi Latvijas zemei, šogad liels uzdevums — ražot pēc iespējas vairāk pārtikas vielu, lai apmierinātu ne tikai vietējās vajadzības, bet apgādātu arī mūsu atbrīvotāju vācu armiju. Tādēļ blakus maizes labības sējumiem šovasar ievērojami jāpaplašina sakņaugu, linu un cukurbiešu kultūras. Salīdzinot ar pagājušo gadu, kartupeļu lauki visā Latvijas teritorijā ievērojami jāpaplašina. Linu kultūras jāpalielina caurmērā par trešdaļu, bet cukurbiešu sējumi par 25 proc. Viens no svarīgākiem jautājumiem sējumu paplašināšanai ir labas sēklas sagāde. Ar Latvijas ģenerālkomisāra 13. janvāra rīkojumu atļauts saimniecībām, kam sēklas vēl trūkst, to saņemt no kaimiņiem apmaiņas ceļā. Latvijas centrālām sēkļu eksportam uzdots sagatavot prāvus sēklas vairumus, lai apmierinātu varbūtējos iztrūkumus. Tādēļ jau tagad norit drudzains darbs, sagatavojoties pavasara sējas laikam. Nolikšanas pildās ar maisiem, kuŗos novietotas visdažādāko lauksaimniecības kultūraugu sēklas. Drīz vien šie pilnie maisi sāks ceļojumu uz lauku sētām. Bolševiku valdīšanas gadā stipri cietusi arī mūsu sēklkopība, un sēklas materiālu krājumi nav visai lieli. Tādēļ pieliek visas pūles, lai sēklkopību šogad ne tikai paceltu agrākā līmenī, bet vēl ievērojami paplašinātu. Šai nolūkā Centrālā sēkļu eksporta uzdevumā rajonu agronomi slēdz līgumus ar lauksaimniekiem par labību, zāļāju, āboliņa, timotiņa, vīķu, kartupeļu un dārzāju sēkļu audzēšanu.

Rudenī daļa zemes palika neaparta; tā būs jāapaŗ pavasarī. Tādēļ dara visu iespējamu, lai lauksaimniekus apgādātu ar nepieciešamām mašīnām un darba rīkiem. Bolševiku mašīnu traktoru staciju un mašīnu zirgu punktu mašīnas 1 milj. marķu vērtībā jau nodotas vietējo lauksaimnieku rīcībā. Šogad pārbūvēs Fordsona traktorizmantot, jau laikus jā-

KRIETNS PAŠDARBĪBAS PARAUGS

Gājēju skatus Rīgas ielās bieži saista neparasta veida spēkrats ar kāpurķēdēm, velkot vairākkārt lielākus piekabināmos ratus. „Jaunībā, kad gāju tēvam palīgā vadīt pašbraucēju lokomobili”, stāsta šī spēkrata īpašnieks Centrāltirgus saldētavas mašīnmeistars Voldemārs Rozenbergs, „es vienmēr domāju, kā izgudrot vieglāku, bet tikpat spēcīgu vilcēju kā neveiklo un smago lokomobili.” Šī ideja sākusi realizēties pēc bolševiku izdzīšanas, kad Voldemārs R. ieraudzījis blakus Centrāltirgus paviljoniem pamestu bolševiku vieglo tanku. Tanks bijis jau bez motora un ieročiem, bet ar nebojātām kāpurķēdēm. „Lūk, manas ilgi meklētās mašīnas pamats”, nodomājis enerģiskais mašīnmeistars un pēc sazināšanās ar vācu kara iestādēm ķeries pie darba.

„Jaunu motoru atradu sašautā bolševiku automašīnā pie Jelgavas šosejas, gāzģenerātorā krāsnis pacēlu grāvmalā pie Olaines, izlūdžos bezalgas atvaļinājumu, un — darbs sākās. Pusotra mēneša ar brāli auto mēhāniķi strādājām caurām dienām un gandrīz arī naktīm, kamēr jaunā mašīna sāka kustēties.”

Pamestam tankam ar autogena palīdzību nogrieztas liekās bruņu plates. Spēkrata mēhānisms izveidots no visdažādākām salasītām daļām, mašīnas priekšgalā piebūvētas dzenripas kuļammašīnas dzīšanai un malkas zāģēšanai. Jaunais spēkrats attīsta līdz 40 km ātrumu stundā, viegli velk kuļammašīnu vai ratus ar 3—3,5 to krāvu. Rudenī ar šo tanktraktoru labību apkūlušī visi Olaines un daļa Pēternieku pagasta lauksaimnieku. Tagad Rozenbergs ar savu mašīnu piegādā Slēperu purva kūdras Centrāltirgus saldētavas vajadzībām. Lūk, piemērs, ko var sasniegt ar pašierosmi un centību pat kara laika apstākļos.

J. M.

Voldemārs Rozenbergs ar pašbūvēto tanktraktoru gatavs doties ceļā, lai pārvestu kuriņāmo Centrāltirgus vajadzībām.

KĀ SAGĀDĀSIM KURINĀMO?

Boļševiki pagājušā gadā uzsāka Latvijas mežu izciršanu vēl nepieredzētos apmēros, gandrīz divkārti pārsniedzot iespējamo mežu pieaugumu. Milzīgo koksnes vairumu izstrādāšanai uzlika spaidu klausas pagastu zemturiem, kuŗu saimniecību platība pārsniedza 10 ha. Latvju zemnieks arī šos spaidus izturēja, uzliktās normas izcirta un izveda, bet tālākā mežu izmantošanas programma sabruka boļševiku chaotiskajā saimniecības sistēmā. Kokmateriālus no Latvijas pa dzelzceļiem dzina pāri robežai pat uz Maskavu, malku krāva kuģos un sūtīja uz Somiju Hangō novietotai padomijas militārai bazei, bet vietējām vajadzībām sagatavotie kokmateriāli palika guļot dzelzceļa stacijās, pie autoceļiem, upju un jūras krastos.

Ar tādu mantojumu valsts iestādēm nebija viegli šinī bargajā ziemā noorganizēt pietiekamu kurināmā apgādi Rīgai ar tās plašo rūpniecību un dzīvojamo namu daudzumu, sevišķi kara apstākļos, kad dzelzceļš un motorizētie satiksmes līdzekļi vispirma kārtā nepieciešami armijas apgādei. Ziemai iestājoties, namu centrālāpkurēm kurināmā rezervju nebija. Tādos apstākļos no jauna pierādījās uzņēmības un pašiniciatīvas lielā nozīme. Daudzi rūpniecības uzņēmumi jau agrāk ar saviem strādniekiem bija sagādājuši kurināmā rezerves, ar kuŗām varēja izpalīdzēt radnie-

pajūgos, vedot malku pat no 40—50 km atstatuma. Automašīnās un pajūgos šoziem Rīgā savesta visa malka no 70 km apkārtnes mežiem. Viss lielais kurināmā daudzums tomēr piegādāts pa dzelzceļu.

Kurināmā sadalē jau kopš ziemas sākuma ievērota plānveidība. Tādēļ tagad, kad bargākais ziemas periods jau pavadīts, pavasara saulē pil lāstekas un aizvējā plok sniega kupenas, varam teikt, ka Rīga lielākās apkures grūtības jau pārvarējusi un ne sliktāk kā lielākās kaimiņu apgabalū un Lielvācijas pilsētas. Nevienā rūpniecībā darbu nav kavējis kurināmā trūkums; slimnīcās, skolās un bērnu namos siltuma ir pietiekami. Siltums bijis arī katrā privātdzīvoklī, lai gan taupības nolūkos ne visas krāsnis varēja kurināt katru dienu. Ierobežotās iespējas saņemt vēlamo kurināmā rīdžniekiem tomēr devušas citu ieskatu par malkas pagales vai kūdras ķieģeļa vērtību un turpmāk atrasis lielāku pašierosi.

Kurināmā jautājums nākamā ziemā var izpausties vēl daudz asākā formā nekā šogad, ja laikus nedarīsim visu iespējamo kurināmā sagādei. Galīgā cīņa ar boļševismu šogad vēl prasīs lielu piepūli no dzelzceļa un citiem transporta veidiem. Latvijas apgabalā jāiztiek galvenokārt ar vietējo kurināmo.

Mežu ciršana lietkoku un malkas iegūšanai šogad visumā ieturēta mežu dabīgā pieauguma robežās. Mežu izstrādāšanas darbos stājušies mūsu lauku ļaudis, un katru pagastu apņēmies laikā veikt viņam pietrūkojošo darba daļu. Februāra beigās mežos strādāja 28.500 cirtēju un 26.000 vedēju.

Kopā ar šigada cirtumu malkas pietiktu apkures vajadzībām arī bez akmeņoglēnu, ja vien to varēs piegādāt patēriņa vietās. Lai atslodotu dzelzceļa transportu, visus šoziem cirstos materiālus pēc iespējas nogādā upju un jūras krastos, lai pavasarī tos nogādātu tālāk pa ūdensceļu. Lai neatkārtotos boļševiku laiku parādības, kad daļa lietkoku krautuvēs sazīlēja un saplaisāja, laukos iekārtotas daudzas zāģētavas, kas baļķus sazāģēs uz vietas.

Līdz šim ļoti maz vēl izmantots mūsu zemes bagātākais kurināmā avots — kūdra. Pateicoties kūdras fabriku strādnieku aktivitātei, kas pat ar ieročiem rokās aizsargājuši savas rūpnicas no postītājiem — boļševikiem, fabrikas palikušas diezgan labā kārtībā. Tajās šogad paredz pacelt produkciju un pārsniegt visus agrākos gadus. Kūdra nepieciešama mūsu cukurfabrikām, kas pilnīgi pārgājušas uz kūdras apkuri, tāpat pa daļai celulozas, gumijas, metallu un citām rūpniecības nozarēm. Lai pārvarētu transporta grūtības, visām iestādēm, uzņēmumiem un privātpersonām jau ar vasaras sākumu jāpielieto lielāka pašierosme, lai sagādātu ziemai nepieciešamo kurināmo bez dzelzceļa palīdzības. Automašīnās jāiebūvē gāzģeneratori. Pilsētniekiem jācenšas sagādāt kurināmais pašu spēkiem pilsētu tuvumā. Te plašas iespējas saviem iedzīvotājiem paver Rīgas pilsēta. Šogad pirmo reizi ielānos un nodos privāto racēju rīcībā Hausmaņa kūdras purvu Rumpmuižas ielas galā, kur platības pietiek apm. 2000 racējiem. Tāpat kūdras pašražotāju rīcībā nodos kūdras purvu Purvu ielā, purvu pie Babītes stacijas, Skultes purvu pie Ebeļmuižas, Cetliņa purvu pie Rumbulas stacijas un daļu Slēperu purva 16. kilometrā no Rīgas. Šajos purvos vasarā kultūrtechniķu vadībā dedzināmo kūdru varēs iegūt apm. 10.000 rīdžnieku. Rīgas mežos vēl ļoti daudz neizmantotu celmu, kas izzuvuši un no smilšainās augsnes viegli izceļami. Rūpes par kurināmā sagādi šovasar jāliek vienā no pirmajām vietām, tad nākamās ziemas aukstums bažas neradīs.

J. Mauriņš

Pat lielākā sala dienās meža darbos strādā desmitiem tūkstošu lauku cilvēku, gatavojot materiālus būvniecībai un rūpniecībai, kurināmo sev un pilsētām.

Kad pilsētā pietrūkst pajūgu malkas pārvešanai, tad rīdžnieces prlecīgas par katru klēpi malkas, ko uz raģaviņām var pārvest no malkas laukuma.

Ģarās rindās pāri sniega klajumiem stiepjas laucinieku pajūgi, kas gatavoto kurināmo nogādā upju krastos un stacijās.

„Laikmeta” uzņ.

cīgām fabrikām. Mežu departaments šoziem pārdevis malku paspiegādātājiem daudzkārt lielākos apmēros nekā citus gadus. Malku no mežiem Rīgā pieveda gan kaģavīri armijas automašīnās, gan rūpniecības uzņēmumi un iestādes savās automašīnās ne tikai iestāžu, bet arī savu strādnieku vajadzībām. Ne mazums malkas Rīgā ievests arī pajūgos. Tautas palīdzība, rūpējoties par kurināmā sagādi boļševiku laikā cietušajām ģimenēm, noorganizējusi malkas piegādi ar laucinieku palīdzību. Lauku ļaudis kā ziedojumu savstarpējam palīdzības darbam dod savu darbaspēku un

ILLŪSTRĒTS NEDĒLAS ŽURNĀLS „LAIKMETS”. Atb. izdevējs ARTURS FREIMANIS. Atb. redaktors EDUARDS TŪBELIS. Zurnāla „Laikmets” redakcija un apģāds Rīgā, Kaļķu ielā 25. Numurs maksā 30 Rpf. Nākamais numurs iznāks 13. martā. Tālruņi: Atbildīgais izdevējs 22588, atb. redaktors un redakcija 22614.

Laiks un mūžība.

Slaveno Gottingenas universitātes fiziķi profesoru G. Ch. Lichtenberg'u vieslības neliķa mierā kāds uzbāzīgs plāpa. Beidzot viņš jautāja profesoram, kāda starpība starp laiku un mūžību.

Lichtenberg's atbildēja: „Ja man būtu laiks izskaidrošanai, tad jums vajadzētu mūžību, lai to saprastu.”

Labākā izeja.

Mākslas šāvējam cirkū vajadzīgs asistents.

„Vai jums pietiks drosmes? Katru vakaru jums jātur spēļu karts zobos, un es to sašaušu. Par to jūs saņemsiet piecas markas.”

Pēc īsas pārdomas kandidāts saka:

„Labāk maksājiet man vienu marku un es šaušu!”

Pie ārsta.

Ārsts: „Pastāvīga dziļa elpošana liķ bacīliem iznikt.”

Slimnieks: „Bet, doktora kungs, kā lai es tos neliešuš piedabūju pie dziļas elpošanas?”

BEDĪGAS PĀRDOMAS.

Staļins: „Šīs zvaigznes man atgādina Amerikas palīdzību: šķiet tik tuvu, bet tomēr nav sasniedzama!”

(„Lustige Blätter“.)

PĀTARI VESTMINSTERAS KATEDRĀLĒ.

„Israelische Wochenblatt” šveicē ziņo, ka daudzi Anglijas garīdznieki nodevuši savas baznīcas tam žīdu draudzēm, kuru sinagogas izpostītas gaisa uzbrukumos.

Anglijas lielrabīns un Kenterberlijas archibīskaps dzied: „Lielbritānija ir izraēlis, un Abrams ir britu rases tēvs!” (Šīs dziesmas teksts no „Times” 1937. g. 1. oktobra numura.)

Amerikāniska ģimenīte.

Divi veci draugi — Bleks un Vaits pēc daudziem gadiem atkal sastopas Ņujorkas restorānā. Pēc dažādām pārrunām par politiku un veikalēm Bleks apjautājas:

„Bet ko tad tagad dara tavi dēli?”

Vaits amerikāņu tēva lepnumā atbild:

„Viens ir kabatzagliņš Detroitā, otrs — banku laupītājs Čikagā, trešais — lielāka vēriena krāpnieks Losandželosā. Nevar sūdzēties, visi viņi ļabi pārtikuši.”

„Bet par ceturto dēlu tu nekā neteici, kā viņš dzīvo?”

„Viņš ir vienīgais mākslinieks mūsu ģimenē: Vašingtonā vilto dolarus.”

ANĢĻA UN AMERIKĀNA SASTAPŠANĀS.

„Es gribēju tev palīdzēt!”

„Es tev arī!”

(„Lustige Blätter“.)

TOREIZ, KAD VĒL NIKNI SALA

Vai domājat, ka es sen jau nebūtu ko teicis? Būtu gan, bet vai tad varēja toreiz ko pateikt, kad zobs uz zoba neturējās un tintnīcā bija šķidrums vietā melns ledus? Nebūtu jau tik traki bijis, jo vai nu pirmo reizi ziema, bet nelaime tā, ka mums mājās centrālāpkure, turpretim pārvaldniekam kantorī — krāsniņa. Un tā, kad nu kādā dienā jūtu, ka temperatūra istabā nokritusies zem nulles, eju pie pārvaldnieka un saku: „Vai cienīgs kungs nevarētu pagādāt ko kurināmu, citādi aizlaidīs visu māju postā, un tak jau cilvēkiem salst, kad nemaz nekurina. Siltā laikā kurināja, bet kad nu pats aukstais — nekā.”

Pārvaldnieks ar palīgu sēd svētā mierā; krāsniņa kuļas, radio spēlē Vīnes valsī, un es viņu acīs liekos tāds, kam vajadzētu mātes vietā atvainoties par savu ierašanos pasaulē, ne traucēt divus mierīgus cilvēkus.

Kad abi tādu laiku izbrīnā uz mani noraudzījušies, tad noliek pie malas tikko lasītos romānus un sāk mani pamācīt un mierināt. Pārvaldnieks saka, un palīgs apstiprinādam ar galvu māj līdzi: „Vai nu tik briesmīgi salst? Redzat, ka mēs nemaz neuztraucamies. Man jau malkas ordrs kabatā, tikai nav laika iet malku meklēt, ej nu sazinī, kuļā laukumā tā ir. Un tad vedējs arī jāmeklē. Tagad tāds auksts laiks, negribas iet. Vedējam arī nepatīks braukt. Pagaidiet vien, kad būs siltāks, tad atvedīs malku un kurinās atkal!”

Nu, nekā darīt, ko tur uztraukties. Gāju mierīgs projām. Biju jau arī it ļabi pasildījies pie pārvaldnieka krāsniņas. Paldies par to pašu! Tagad, kad pārvaldnieks apgādājis malku un tinte saulītē atkususi, gribējās izkratīt sirdi. Vecais Mika.

A. Zandis

„APZINĪGS” VALSTSVĪRS.

Čerēils (pārpumpedams asinīs no slimā Staļina vēl slimākam imperijas lauvai): „Es daru ko varu, kaut gan skaidri apzinu, ka jāmirst abiem!”

Angļi uz jūras.

Angļu flotes apmācības kuģis ir braucis Atlantijas okeanā. Nākamie jūras nieki cītīgi darbojas ar sekstantiem, teiktu kuģa atrašanās vietu. Pēc kāds jūras kadets paziņo apmācības kam savus aprēķinus:

„Lūgšanai cepuri noņemt!” palīgs mandē virsnieks. „Pēc šī aprēķina žot, jūs atrodaties Vestminsteras rālē.”

Draudzenes.

Pankūkas kundze stāsta draudzenei: „Vai zināt, doktors Kātiņš gan ir ļoti rupjš vīrietis. Man bija augonis aizgāju pie Kātiņa. Viņš paskatījās un ca: Nolādēts ar vienu aci, kas par neļoti lietu!”

„Bet, Pankūkas kundze, viņš taču var to arī teikt par augoni?” atzucas kļaudzene.

Pūnīgi liķi.

Kundze: „Vai jūs zivis ļabi novaiņāt pirms cepšanas?”
Kalpone: „Zivis masgāt? Bet viņas ču visu laiku pa ūdeni!”